

BORISAS
GODUNOVAS

VERTE

A. *VENCLOVA*

Rusams brangiam

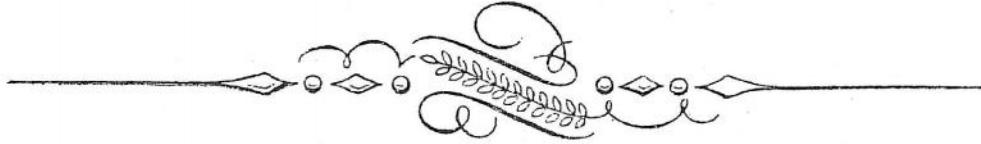
NIKOLAJAUS MICHAILOVIČIAUS
KARAMZINO

atminimui

*ši darbą, jo genijaus įkvėptą,
su giliausia pagerba ir dėkingumu*

skiria

ALEXANDRAS PUSKINAS

KREMLIAUS RŪMAI

(1598 metai, vasario 20. diena.)

KNIAZIAI ŠUISKIS ir VOROTYNSKIS

Vorotynskis

Mūms pavesta drauge tvarkyti miestą,
Bet, rodosi, nėra mums ko žiūrėt:
Maskva tuščia; į vienuolyną žmonės
Nuéjo, patriarchą sekdamai.
Kaip tu manai, kuo baigsis neramumas?

Šuiskis

Kuo baigsis? Sužinoti nesunku:
Pastūgaus liaudis ir paverks šiek tiek,
Borisas dar pasiraukys truputį,
Tartum girtuoklis prieš degtinės taukę,
Ir pagaliau maloniai, nuolankiai

Jisai sutiks priimt vainiką caro;
Paskui — paskui jis vėlei mus valdys
Kaip ir anksčiau.

Vorotynskis

Jau visas mėnuo bus —
Pas sesę užsidaręs vienuolyne,
Jis, rodos, viską žemiška paliko.
Nei patriarchas, nei Dūmos bajorai
Palenklt jo neįstengė ligi šiol;
Jis prašymų neklauso ašaringų,
Nei jų maldų, nei aimanų Maskvos,
Nei mūsų Didžiojo Soboro balso.
Ir veltui jojo selerių maldavo
Palaiminti Borisą kaip valdovą;
Nuliūdusi vienuolė karaljenė
Kaip jis tvirta ir nepalenkiama.
Jai pats Borisas įkvėpė šią dvasią;
Kas, jei valdytojui jau iš tikrujų
Giliai įgriso rūpesčiai valdžios
Ir i bejėgį sostą jis nesės?
Ką tu i tai?

Šuiskis

Aš pasakysiu — veltui
Pralietas kūdikio caraicio kraujas;
Jei taip — gyvent Dimitrijus galėtų.

Vorotynskis

Baisi piktdarybė! Ar tiesa,
Kad kūdikis Boriso pražudytas?

Š u i s k i s

Kieno gi? Kas papirko Čepčiugovą,
Kas pasiuntė abu Bitiagovskiūs,
Kačialovą? Iš Ugličių mane
Juk siuntė šio dalyko tirti vietoj;
Ten užtikau aš pėdsakus šviežius;
Piktadarybę matė visas miestas;
Visi piliečiai liudijo vieningai,
Ir grįžęs aš žodžiu galėjau vienu
Aikštén išvilkti slaptąjį žudiką.

V o r o t y n s k i s

Kodėl gi tu jo nesunaikinai?

Š u i s k i s

Prisipažinsiu, jis mane sutrikdė
Ramybe ir begėdyste nelaukta:
Jis žvelgė į akis man lyg teisus,
Jis klausinėjo, smulkmenų teiravos,
Ir tą nesąmonę jam pakartojaū,
Kurią jisai man pakuždėjo pats.

V o r o t y n s k i s

Tai negerai.

Š u i s k i s

O ką daryt turėjau?
Pranešt Feòdorui? Bet caras žvelgė
Iš viskų Godunovo akimis,
Ausim vien Godunovo visko klausė:
Nors viskuo ji įtikinęs aš būčiau,

Borisas būtų perkalbėjės jį,
O jau mane kalėjiman išsiuntęs
Ir dar, kad ko, taip pat kaip mano dėde
Slopiam kalėjime pasmaugės tyliai.
Nesigiriu, tačiau, jei to prieiktu,
Manęs neibaugins jokia bausmė;
Aš ne bailys, tačiau ir ne kvailys,
Ir lįst į kilpą veltui nesutiksiu.

Vorotynskis

Baisi piktdarybė! Paklausyki —
Žudiką sąžinė tikriausiai graužia:
Žinia, tai kraujas kūdikio nekalto
Dabar į sostą kliudo jam ižengt.

Šuiskis

Jis peržengs jį: ne toks bailus Borisas!
Kokia garbė ir Rusijai, ir mums!
Totorius, vakar vergas dar ir žentas
Maliutos budelio ir dvasioj pats
Tikriausias budelis,jisai paims
Vainiką Monomacho ir jo bármas...

Vorotynskis

Kilme jis nežymus; mes žymesni.

Šuiskis

Taip, rodosi.

Vorotynskis

Juk Šuiskis, Vorotynskis...
Ką čia kalbėt — mes kniaziai iš kilmės.

Š u i s k i s

Ir iš kilmės, ir Riurikų mes kraujo.

V o r o t y n s k i s

Klausyki, kniaziau, mes turėtum teisę
Feòdoro paveldėt sostą.

Š u i s k i s

Taip,
Didesnė nekaip Godunovas.

V o r o t y n s k i s

Aišku!

Š u i s k i s

Ir jei Borisas nesiliaus gudravęs,
Pradékim liaudį kurstyti sumaniai,
Tegul jinai palieka Godunovą,
Daug savo kniazių turi ji, tegul
Iš jų kurį išsirenka caru.

V o r o t y n s k i s

Nemaža mūs, variago palikuonių,
Bet su Godunovu sunku mums rungtis:
Atprato liaudis mus senom laikyti
Karingųjų valdovų atžalom.
Seniai jau mes netekome valdų;
Seniai carams tarnaujam padéjėjais,
O jis mokėjo liaudį sužavėti
Ir baime, ir malone, ir garbe.

Š u i s k i s
(žiūri pro langą)

Drąsus jisai, o mes?.. Užteks. Matai,
Pakrikę žmonės grįžta jau atgal.
Eime greičiau, patirsim, ar nuspresta.

PUIKIOJI AIKŠTĖ

LIAUDIS

Pirmasis

Nepermaldaujamas! Jis nuo savęs
Nuvijo bajorus ir patriarchą,
Ir šventikus aukštuosius. Veltui jie
Prieš jį ant žemės krito; jį baugina
Spindėjimas karališkojo sosto.

Antrasis

O dieve mano, kas gi mus valdys?
O vargas mums!

Trečiasis

Vyriausias djakas štai
Išeina mums paskelbt Dūmos sprendimo.

Liaudis

Tylos! Kalbės mums djakas iš Dūmos;
Klausykite!

Š c e l k a l o v a s
(iš Puikiojo priebručio)

Sobore mes nusprendėm
Dar kartą išmègint maldos galybę
Nuliūdusiai valdovo mūsų sielai:
Ryt rytą vėl švenčiausias patriarchas,
Atlaikės Kremlui pamaldas didingas,
Priešakyje su vėliavom šventom,
Su Dono ir Vladimiro ikonom
Išvyks; su juo sinklitas ir didžiūnai,
Būrys bajorų, išrinktieji žmonės,
Visa Maskvos mūs liaudis — pravoslavai,
Vīsi carienės eisim vėl maldaut,—
Tepagaili jinai Maskvos našlaitės,
Telaimina ji mums caru Borisą.
Keliaukite jūs su dievu namo
Ir melskitės — tegu pasiekia dangų
Malda karštoji pravoslavų liaudies.

(Liaudis išsiskirsto.)

DEVIČJĖS LAUKAS. NOVODEVIČJĖS VIENUOLYNAS

LIAUDIS

Vienas

I celę pas carienę jie nuėjo,
Iėjo ten Borisas, patriarchas,
Bajorų daug.

Kitas

Kas naujo?

Trečiasis

Vis dar jis
Spyriojas; tačiau yra vilties.

Moteris

(su kūdikiu)

Ahu! neverk, neverk! Štai baubas, baubas
Tave pagaus! Ahu! ahu!.. neverk!

Vienas

Ar negalėtume pralist pro tvorą?

A n t r a s i s

O, ne! Kur tau! Matai, lauke net ankšta,
Ne tik tenai. Žiūrėk, visa Maskva
Čia susikimšo; juk tvora, stogai,
Visi net varpinės soboro aükštai,
Ir cerkviių bonios, ir net patys kryžiai
Žmonėm aplipė.

P i r m a s i s

Tikras gražumėlis!

V i e n a s

Kas ten per triukšmas?

A n t r a s i s

Paklausyk! koks triukšmas?
Ten liaudis staugia, krinta tartum bangos
Eilė po eilei... dar... ir dar... Brolau,
Lig mūs priėjo. Na, greičiau! ant kelių!

L i a u d i s

(*suklaupusi. Staugimas ir verksmas*)

Pasigailėk mūs, téve! Ir valdyk mus!
Būk mūsų tévas, caras!

V i e n a s

(*tyliai*)

Ko ten verkia?

A n t r a s i s

Ar mums žinot? Tatai bajorai žino,
Jie gudresni.

M o t e r i s
(su kūdikiu)

Na, kas? Kai reikia verkti,
Nutilo jis! aš tau! žiūrėk, ten baubas!
Išdykėlis!

(*Meta ji ant žemės. Kūdikis verkia.*)

Žiūrėk tu man!

V i e n a s
Jei verkia
Visi, pravirkime ir mes.

A n t r a s i s
Brolau,
Stengiuos, bet negaliu.

P i r m a s i s
Ir aš. Ar nėr
Svogūno? Trinsime akis.

A n t r a s i s
Ne, aš
Patepsių seilėm. Kas ten vyksta dar?

P i r m a s i s
Ir kas juos ten iš tikro suvaikys!

L i a u d i s
Vainikas jo! jis caras! jis sutiko!
Borisas — caras! Tegyvyuoja caras!

KREMLIAUS RŪMAI

BORISAS, PATRIARCHAS, BAJORAI

B o r i s a s

Tu, téve patriarche, jūs, bajorai,
Prieš jus apnuoginta manoji siela:
Regėjote, kad aukštąją aš valdžią
Imu su baime ir nuolankumu.
Kokia sunki manoji pareiga!
Paveldžiu aš galingųjų Joanų
Ir caro angelo paveldžiu sostą!..
Teisingasai! O téve galingasis!
Žvelk iš dangaus į ašaras tarnų
Ištikimų ir valdžiai to, kurį
Mylėjai ir iškélei nuostabiai,
Palaiminimą šventąjį atsiųski,
Šlovingai leisk valdyti savo liaudi,
Tebūsiu geras ir teisus kaip tu.

Iš jūs, bajorai, laukiu aš pagalbos.
Tarnaukit man, kaip jam kadais tarnavot,
Kai su jumis darbais aš dalinaus,
Neišrinktas caru dar liaudies valios.

B a j o r a i

Nelaužysime priesaikos duotos.

B o r i s a s

Eime ir nusilenksime karstams
Jau mirusiuju Rusijos valdovu —
Paskui į puotą šaukite visus,
Visiems — didikams, elgetoms, akliems
Valia ateiti — jie svečiai bus brangūs.

(Išeina, paskui ji bajorai.)

V o r o t y n s k i s

(sustabdydamas Šuiskį)

Atspėjai.

Š u i s k i s

Ką?

V o r o t y n s k i s

Atsimeni, čionai

Anākart?

Š u i s k i s

Ne, aš nieko nežinau.

V o r o t y n s k i s

Kai liaudis éjo į Devičjés lauką,
Tū man sakei...

Š u i s k i s

Ne laikas tai minéti,
O kai kada patarčiau ir užmiršt.
Tiesa, piktažodžiaudamas klastingai,

Tave tada norėjau išmègint,
Tikriau patirti slaptą tavo mintį;
Bet liaudis štai jau carą ima sveikint —
Dar pastebét gal, kad manęs nèra —
Aš iš paskos.

Vorotynskis

Klastingas caro tarnas!

NAKTIS. CELĖ ČIUDOVO VIENUOLYNE
(1603 metai.)

TĒVAS PIMENAS, GRIGORIJUS miega

P i m e n a s
(rašo prie spinksulės)

Dar liko paskutinis padavimas,
Ir mano metraštis jau baigtas bus.
Jau atlikta man, nuodėmingam, dievo
Skirtoji pareiga. Ne veltui leido
Man viešpats liudyt įvykius daug metų,
Mane apšvietęs knyginiu menu;
Ateis toks laikas, kai darbštus vienuolis
Suras ši darbą, kruopštę ir bevardį;
Uždegsjisai, kaip aš, lempelę savo —
Nuo chartijų nužéręs amžių dulkes,
Jis perrašys padavimus teisingus,—
Tegu sužino ainiai pravoslavų
Praėjusias dienas gimtos šalies,
Tepamini didžiuosius jie carus
Už darbus jų geruosius ir už šlove,—
O už skriaudas ir nuodėmes tegu
Nužemintai maldauja atpirkėją.

Senatvėj aš iš naujo gyvenu,
Štai praeitis vėl slenka prieš mane,—
Argi seniai ji, įvykių pilna,
Praskriejo tartum jūra neramioji?
Dabar ji ir bekalbė, ir nutilus:
Nedaug išlaikė atmintis žmonių,
Nedaug pasiekia žodžių jau mane,
O kita kas negrįžtamai pradingo...
Bet greit diena, lemputė baigia smilkti —
Dar liko paskutinis padavimas. (*Rašo.*)

Grigorijus
(*nubunda*)

Tas pats vis sapnas! jau net trečią kartą!
Prakeiktas sapnas!.. Prie lemputės senis
Vis sėdi, rašo — snaudulys, matyt,
Akių jam visą naktį nesumerkė.
Kaip mėgstu aš ramybę jo matyti,
Kada, nugrimzdės siela praeitin,
Jis rašo savo metraštį, ir aš
Dažnai įspėt norėjau, ką jis rašo:
Ar apie tamšią priespaudą totorių?
Apie Joano žudynes žiauriąsias?
Apie audringą Novgorodo viečę?
Apie tėvynės šlovę? Veltui stengiuos:
Nei aukštoje jo kaktoje, nei žvilgsniuos
Slaptų minčių aš perskaityt nemokū;
Jisai atrodo toks romus, didingas.
Taip djakas, įstaigoj valdžios pražilės,
Ramiai į kalą žiūri ir teisingą,
Šaltai jis stebi gėri ir blogybę,
Nei gailesčio, nei pykčio nepažista.

P i m e n a s
Budi, brolau?

G r i g o r i j u s
Palaiminki mane,
Garbingas tėve.

P i m e n a s
Viešpatie, palaimink
Tave dabar, ir visad, ir per amžius.

G r i g o r i j u s
Tu vis rašei, sėdėdamas be miego,
O miegą man šėtoniškos svajonės
Sutrikdė, velnias gundė gi mane:
Aš sapnavau, kad baisiai statūs laiptai
Mane į bokštą vedė; iš viršaus
Maskva atrodė man lyg skruzdėlynas,
O liaudis kunkuliavo aikštėje
Ir juokdamasi rodė į mane;
Ir darėsi man gėda, émė baimė —
Nubusdavau aš, krisdamas žemyn...
Aš tris kartus šį sapną sapnavau.
Argi ne keista?

P i m e n a s
Verda jaunas kraujas;
Malšink malda ir pasninku save,
Ir tu sapnuosi vien lengvus sapnus.
Lig šiol — jei snaudulio tik nugalėtas,
Ilgos maldos prieš naktį nekalbésiu —

Bus mano senas sapnas nuodėmingas;
Vaidensis man sapne triukšmingos puotos,
Karinė stovykla, kautynės, mūšiai,
Beprotiški jaunystės malonumai!

Grigorijus

O kaip linksmai jaunystę tu praleidai!
Tu kariavai ties pat Kazanės bokštais,
Daužei su Šuiskiu Lietuvos karius,
Regėjai tu Joano rūmus, turtą!
Laimingas! Aš gi nuo pačios vaikystės,
Vienuolis vargšas, po celes bastausi!
Kodėl ir man nedžiūgaut kovose
Ir nesilinks mint puotoje pas cara?
Senatvėje suspėčiau, kaip ir tu,
Atsisakyti tuštybių ir pasaulio
Ir po visų vienuolio apžadų
Tyliam užsidaryčiau vienuolyne.

Pimena

Nesigailėk, brolau, kad tu anksti
Pasaulį nuodėmingą palikai,
Kad maža gundymų aukščiausias siunte.
Tikėk: iš tolo žavi mus šlovė,
Moters vylinga meilė, prabanga.
Ilgai gyvenęs, daug kuo smaginaus;
Bet nuo tada tik tejaučiu palaimą,
Kai dievas atvedė į vienuolyną.
Galvok, sūnau, apie carus didžiuosius:
Kas aukštesni? Tik dievas. Kas išdrīs
Prieš juos? Gi nieks. Ir vis dėlto dažnai
Sunkus jiems būdavo vainikas aukso:

Ji keisdavo vienuolio kepure.
Joanas sau ieškojosi paguodos
Vienuoliško gyvenimo būde.
Jo rūmai, išdidžių tarnų pilni,
I vienuolyną darėsi panašūs:
Opričnikai su ašutinėm šlikėm
Klusnais vienuoliais virto, o Rūstusis —
Jų viršininku virto pamaldžiu.
Aš čia mačiau — net šitoje štai celėj
(Gyveno čia Kirilas, daug kentėjės,
Teisus žmogus. Ir viešpats man tada
Suprast padėjo visą niekingumą
Pasaulio šio), čia carą aš mačiau,
Nuvargintą bausmių, piktų minčių.
Rūstusis čia sėdėjo susimastęs,
Tylus; prieš jį visi ramiai stovėjom,
Ir tyliai jis šnekėjos su mumis.
Igumenui kalbėjo jis ir broliams:
„Tėvai, ateis ta geidžiamą dieną,
Atvyksiu čion, ištroškės atpirkimo.
Jūs, Nikodimai, Sergijau, Kirilai,
Priimkit mano apžadą visi:
Ateisiu, nusikaltėlis prakeikta,
Ir schimą tikrają priimsiu čia,
Prie kojų tau, šventasis tėve, puolęs.”
Galingasis valdovas sakė taip,
Ir jo kalba saldžiai iš lūpų liejos —
Ir verkė jis. Su ašaromis dievą
Maldavom, kad įkvėptų meilę, rimti
Jo dvasiai, sielvartaujančiai, audringai.
O jo sūnus Feòdoras? Jis soste
Svajojo apie tylią ramią buitį.
Iš caro rūmų maldininko cele

Jisai padarė; nedrumstė jo sielos
Šventi valdovo rūpesčiai ir bėdos.
Patiko dievui caro nuolankumas,
Ir džiaugėsi ramioj šlovėj Rusia,—
O jo mirimo valandą įvyko
Dar negirdėtas niekados stebuklas:
Prie guolio jo, vien caro pastebėtas,
Šviesus be galio vyras pasirodė,
Feodoras su juo kalbėt pradėjo
Ir ji vadint didžiuoju patriarchu.
Visus aplink apėmus buvo baimė,
Supratus, kad tai dangiškasis vaizdas,
Nes švento patriarcho su caru
Kambaryje tą valandą nebuvo.
Kada jis mirė, rūmai prisipildė
Kvepėjimo, o veidas taip skaisčiai
Tada tarytum saulė suspindėjo —
Daugiau mes tokio caro nematysim.
O, koks baišus, koks neregėtas vargas!
Užrūstinom mes dievą, nusidėjom:
Mes pavadinom savo valdovu
Žudiką caro.

Grigorius

Jau seniai, o tėve,
Norėjau klaust, Dimitrijus kaip mirė,
Caraitis; sako, Ugličiuj tada
Buvai tu!

Pimena

Ak, atsimenu gerai!
Regėt man piktą darbą leido dievas,
Kraujuotą nuodėmę. Tada buvau

I Ugličių aš pasiūstas atlikti
Klusumo pareigos; tenai nakčia
Atkeliavau. Per pamaldas ryte
Girdžiu aliamą, skambesi varpą,
Šauksmus. Štai bėga į carienės rūmus.
Skubu ir aš — o ten jau visas miestas.
Žiūriu: caraitis nudaigotas guli,
Netekus proto motina ties juo,
Maitintoja paklaikus gailiai rauda,
O liaudis čia įsiutusi jau velka
Žindyvę vaiko, niekšę išdavikę...
Staiga tarp jų žiaurus, blyškus nuo pykčio
Judošius pasirodo Bitiagovskis.
„Piktadarys!” — sušuko čia visi,
Ir dingo jis bematant. Tuoj minia
Tris žmogžudžius bėgliai pradėjo vytis;
Pasprukusius piktadarius surado
Ir atvedė prie šilto dar lavono.
Stebuklas tikras — miręs suvirpėjo!
„Gailėkitės!” — jiems suklykė minia:
Ir siaubo apimti piktadariai,
Kirviu nukirsti galvas prigrasinti,
Gailėjos ir išdavė Borisą.

Grigorijus

O kiek tada caračiui buvo metų?

Pimena

Septyneri; dabar jisai turėtų —
(Jau dešimt metų bus... ne, net daugiau —
Jau dyliką) — jis būt tau vienaamžis,
Būt caras; bet kitaip nulemta dievo.

Aš šiuo graudžiuoju atsitikimu
Užbaigsiu metraštį; mažai domiuosi
Nuo tų dienų aš žemiškais dalykais.
Grigorijau! Apsišvietei raštu
Sau protą,— tau ši darbą palieku.
Laiku, laisvu nuo dvasiškųjų žygių,
Aprašinék, klastingai negudrauki,
Tai, ką tiktais gyvenime regėsi:
Karus ir taiką, valdymą valdovų,
Šventųjų padarytus stebuklus,
Pranašystes, apreiškimus dangaus —
O man jau metas, metas pailsēti
Ir užgesint lempelę... Pamaldų
Jau skambina... O viešpatie, palaimink
Tu savo vergus!... Duoki man ramentą.

(Išeina.)

Grigorijus

Borisai! Prieš tave jau viskas dreba,
Ir niekas tau nedrįsta net priminti
To nelaimingo kūdikio likimo —
O atsiskyrėlis tamšiojoj celėj
Čia prieš tave siaubingą skundą rašo:
Tu neišvengsi žemiškojo teismo,
Kaip neišvengsi atpildo dangaus!

PATRIARCHO RŪMAI

PATRIARCHAS, ČIUDOVO VIENUOLYNO IGUMENAS

Patriarchas

Ir jis pabégo, téve igumenai?

Igumenas

Pabégo, šventasis valdove. Jau trečia diena.

Patriarchas

Nutrūktsprandis, biaurybė! O kokios jisai kilmės?

Igumenas

Kilęs jisai iš Otrepjevų, Galičo bajorų vaikų; iš mažens nežinia kur įšvėstas vienuoliu, gyveno Suzdalėje, Jefimjevsko vienuolyne, iš ten išėjo, bastēsi po įvairius vienuolynus, pagaliau atėjo į mano Čiudovo broliją, o aš, matydamas, kad jis dar jaunas ir neprotingas, atidaviau jį vadovauti tėvui Pimenui, romiam ir nuolankiam seneliui; ir buvo jis gan raštingas; skaitė mūsų metraščius, rašė kanonus šventiesiems; bet išsimokslinti jam, matyti, ne viešpats dievas leido...

Patriarchas

Na, jau tie mokslinčiai! Ką dar prasimanė! *būsiu caras Maskvoje!* ak, jis velnio indas! Vienok carui apie tai nėra nė ko pranešinėti: kam kelti rūpestį tėvui valdovui? Pakaks apie pabėgimą pranešti djakui Smirnovui arba djakui Jefimjevui; kokia erezija! *būsiu caras Maskvoje!*.. Sugauti, sugauti, nelabojo numylėtinį, ir ištremti į Solovecko vienuolyną amžinai atgailai. Juk tai erezija, téve igumenai.

I g u m e n a s

Erezija, šventasis valdove, tikriausia erezija.

CARO RŪMAI

DU STALININKAI

Pirmasis

Kur viešpatis?

Antrasis

Jisai su kažin kokiū
Raganium užsidarė miegamajam.

Pirmasis

Tai štai kur pokalbiai jo mėgiamiausi:
Raganiai, burtininkai ir būrikės.
Vis buria lyg jaunamartė jisai.
Žinot norėčiau, ką tenai jis buria.

Antrasis

Štai eina jis. Gal reikia jį paklausti?

Pirmasis

Koksai niūrus!

(*Abu išeina.*)

C a r a s

(*jeina*)

Turiu aukščiausią valdžią;

Ramiai carauju jau šeštus metus,
Bet laimės sieloj nér. Argi ne taip
Jaunystėj įsimylime ir trokštam
Smagumų meilės, bet vos nuramina
Širdies mūs alkį pergalė trumputė,
Atvėsę vėl, mes liūdim, nuobodžiaujam?..
Ir veltui man raganiai pranašauja
Ilgas dienas, dienas valdžios taikingos,—
Nedžiugina gyvenimas, valdžia;
Aš nujaučiu dangaus griausmus ir vargą.
Man laimės nér. Galvojau liaudi savo
Ir perteklius, ir šlove nuraminti,
Ir dosnumu jos meilę užkariaut —
Bet atmečiau ši rūpestį beverti:
Minia neapkenčia valdžios gyvosios.
Tik mirusius mylēti ji temoka.
Bepročiai mes, jei liaudies pritarimas
Ar pykčio riksmas jaudina mūs sielą!
Štai siunté viešpats badą mūsų žemei,
Ir, žūdami kančioj, sustaugė žmonės;
Atidariau aš jiems aruodus, auksą
Jiems išbarsčiau ir darbą suradau —
O jie mane visaip įsiutę keikė!
Kai sunaikino gaisras jų namus,
Aš vėl naujus jiems būstus pastačiau.
O jie mane apkaltino dėl gaisro!
Minios tai teismas: meilės nenorék!
Savoj šeimoj svajojau džiaugsmą rasti,
Ištekint dukrą troškau aš laimingai —

Lyg vėtra vyrą nuneša mirtis...
Ir štai gandai, vylingai sugalvoti,
Dukters našlystės kaltininku daro
Mane, mane vien, tévą nelaimingą!...
Kas mirė tik — visus aš nužudžiau:
Pagreitinau Feodorui aš mirtį,
Nunuodijau ir seserį carienę,
Tą romiąją vienuolę... viską aš!
Ak! aš jaučiu: negali niekas mūsų
Tarp rūpesčių pasaulio nuraminti;
Taip, niekas... Gal tik sąžinė viena.
Taip, ji, sveika, vis tiek iškils virš pykčio,
Viršum pagiežos ir šmeižtų tamsiųjų.
Bet jei joje vienintelė dėmė,
Vienintelė netyčia atsirado,
Tuomet — bėda! Tartum maru susirgus,
Sudegs dvasia, nuodų pritvinks širdis,
Kaip plaktuku tau priekaištasis daužys
Ausis, ir vėmti vers, ir svaigs galva,
Ir kruvini berniukai akyse...
Norėtūs bėgt, bet kurgi?.. Kaip baisu!
Taip, vargšas tas, kam sąžinė juoda.

SMUKLĖ TIES LIETUVOS SIENA

MISAILAS ir VARLAAMAS, valkatos vienuoliai; GRIGORIJUS OTREPJEVAS, persirengęs pasaulietiškai; ŠEIMININKĖ

Šeimininkė

Kuo čia man jus pavaišinti, vienuoliai garbingieji?

Varlamas

Kuo dievas duos, šeimininkėle. Ar neturite degtinės?

Šeimininkė

Kur neturėsi, tėveliai mano! tuoj atnešiu.

(Išeina.)

Misailas

Ko gi tu susirūpinai, drauguži? Štai ir Lietuvos siena, kurią tu taip norėjai pasiekti.

Grigorijus

Kol nebūsiu Lietuvoje, tol nebūsiu ramus.

V a r l a a m a s

Ko ta Lietuva tau émë taip patikti? Štai mes, tévas Misailas ir aš, nuodémingasis, kai pasprukome iš vienuolyno, tai apie nieką jau ir nebegalvojame. Ar Lietuvoj, ar Rusijoje — vis tiek kurioj puséje: visi geri, kai degtinës turi... imi ir geri!...

M i s a i l a s

Sklandžiai pasakyta, téve Varlaamai.

Š e i m i n i n k é
(*jeina*)

Tai jums, téveliai mano. Gerkite į sveikatą.

M i s a i l a s

Dékojame, mieloji, telaimina tave dievas.

(*Vienuoliai geria; Varlaamas užtraukia daina: „Kas įvyko mieste didžiam, Kazanėj...”*)

V a r l a a m a s
(*Grigorijui*)

Kodél gi tu nei pritari, nei trauki?

G r i g o r i j u s
Nenoriu.

M i s a i l a s

Laisvam žmogui valia...

V a r l a a m a s

O girtam rojus, téve Misailai! Išgerkime taurelę už šinkorkélé...

Vienok, téve Misailai, kada aš geriu, tai blaivių nemégstu; vienas reikalas — girtavimas, kitas — pasididžiavimas; jeigu nori gyventi kaip mes — prašome, o jeigu ne — tai eik sau, nešdinkis šalin; juokdarys popui nedraugas.

Grigorijus

Gerk, bet neprasitark, téve Varlaamai... Matai, ir aš kartais moku sklandžiai kalbéti.

Varlamas

O kodėl man neprasitarti?

Misailas

Duok jam ramybę, téve Varlaamai.

Varlamas

Na, ir kas jisai per šventeiva? Juk pats prie mūsų įsiperšo per draugą, nežinia kas, nežinia iš kur — ir dar pučiasi; tur būt, kumelės ragavo...

(*Geria ir dainuoja: „Vienuoliu jaunuolis virto”.*)

Grigorijus
(šeimininkė)

Kur eina tasai kelias?

Šeimininkė

Į Lietuvą, mano maitintojau, į Lujovo kalnus.

Grigorijus

O ar toli ligi Lujovo kalnų?

Šeimininkė

Netoli, vakarop galima būtų suspėti, jeigu ne caro užtvaros ir sargybų pristavai.

Grigorijus

Kokios užtvaros! Ką tai reiškia?

Šeimininkė

Kažkas pabėgo iš Maskvos, ir įsakyta visus sulai-kyti ir patikrinti.

Grigorijus
(sau)

Štai tau, senute, ir jurginės!

Varlaamas

Ei, drauguži! Gi tu prie šeimininkės prisisukai. Matyt, tau nereikia degtinėlės, o reikia mergužėlės, gerai, broleli, gerai! Kiekvienas su savo papročiais; o mudui su tėvu Misailu turime vieną rūpestėlį: geriame ligi dugno, išgeriam, apvožiam ir lig dugno vėl išdrožiam.

Misailas

Sklandžiai pasakyta, tėve Varlaamai...

Grigorijus

Bet ko gi jiems reikia? Kas pabėgo iš Maskvos?

Šeimininkė

O viešpats dievas jį žino, ar vagis, ar plėšikas — bet dabar čia ir geriems žmonėms ramybės nėra — o kas iš

to bus? nieko; nei pliko velnio nepagaus: tartum į Lietuvą nėra kito kelio, tik šitas vieškelis! Štai kad ir nuo čia pasuk į kairę, paskui per šilą eik takeliu ligi koplyčios ties Čekankos upeliu, o iš ten tiesiog per pelkes Chliupino link, o iš ten Zacharjevo link, o iš ten jau kiek vienas vaikas nuves ligi Lujovo kalnų. Tie pristavai tik tiek ir daro, kad skriaudžia praeivius ir plėšia mus, vargdienius. (*Girdēti triukšnas.*) Kas gi tenai? A, tai jie, prakeiktieji! Patikrinimą atlieka.

Grigorijus

Šeimininke! ar nėra pirkioje kito kampo?

Šeimininkė

Ne, brangusis. Mielai ir pati pasislėpčiau. Tik taip šneka, kad patikrinimą atlieka, o tu duok jiems ir degtinės, ir duonos, ir dar nežinia ko — kad jie padvėstū, prakeiktieji! Kad jie...

(*Ieina pristavai.*)

Pristavas

Sveika, šeimininke!

Šeimininkė

Sveiki atvykė, svečiai brangieji, sveiki atvykė.

Vienas pristavas

(*kitam*)

Ziūrėk! Čia gi išgertuvės; bus kuo pasistiprinti. (*Vienuoliams.*) Kas jūs per žmonės?

Varlamas

Mes viešpaties tarnai, ramūs vienuoliai, vaikščiojamė po sodžius ir renkame išmaldą krikščionišką vienuolynui.

P r i s t a v a s
(*Grigorijui*)

O tu?

M i s a i l a s
Mūsų draugas...

G r i g o r i j u s

Pasaulietis iš priemiesčio; lydėjau vienuolius ligi sie-nos, iš čia grįžtu savais keliais.

M i s a i l a s

Tai tu nebegalvoji...

G r i g o r i j u s
(*tyliai*)

Tylék.

P r i s t a v a s

Šeimininke, duok dar degtinės — mes čia su vienuo-liais išgersime, pasišnekučiuosime.

K i t a s p r i s t a v a s
(*tyliai*)

Vaikinas, kaip atrodo, plikas, iš jo nieko negausi;
bet vienuoliai...

P i r m a s i s

Tylék, tuoju prie jų prieisime.— Na, tai ką, téveliai?
Kaip verčiatės?

V a r l a a m a s

Blogai, sūnau, blogai! dabar krikščionys pasidarė šykštūs; pinigą myli, pinigą slepia. Maža dievui teduo-da. Nuodėmė didi atėjo žemės tautomis. Visi ēmė derėtis,

sukčiauti, galvoja apie šio pasaulio lobius, ne apie sie-
los išganymą. Vaikščioji, vaikščioji; meldi, meldi; kar-
tais per tris dienas trijų skatikų neišmelsi. Kas per nuo-
dėmė! Praeis savaitė, kita, pažvelgsi į kapšelį, o jame
taip maža, jog gėda vienuolyne pasirodyti; ką veikti? iš
sielvarto prageri ir tai, kas liko; vienas vargas, ir tiek.—
Och, blogai, matyti, atėjo mums paskutinės dienos.

Šeimininkė
(verkia)

Viešpatie, išgelbék ir pasigailék!

(Varlaamui bekalbant, pirmasis pristavas atidžiai žiūri į
Misailq.)

Pirmasis pristavas

Aliocha, ar tu turi caro įsaką?

Antrasis

Aš.

Pirmasis

Duok šen.

Misailas

Ko tu į mane taip įsistebeilijai?

Pirmasis pristavas

Štai ko: iš Maskvos pabėgo vienas piktas eretikas,
Griška Otrepjevas, ar tu apie tai girdėjai?

Misailas

Negirdėjau.

P r i s t a v a s

Negirdėjai? Gerai. O tą pabėgusių eretikų caras įsakė sugauti ir pakarti. Ar tu tai žinai?

M i s a i l a s

Nežinau.

P r i s t a v a s

(*Varlaamui*)

Moki skaityti?

V a r l a a m a s

Jaunystėje mokėjau, bet jau užmiršau.

P r i s t a v a s

(*Misailui*)

O tu?

M i s a i l a s

Viešpats nesuteikė malonės išmokti.

P r i s t a v a s

Tai štai tau caro įsakas.

M i s a i l a s

O kam man jo reikia?

P r i s t a v a s

Man rodos, kad tas pabėgęs eretikas, vagis, sučius — tai tu.

M i s a i l a s

Aš? duok ramybę! Ką tu čia šneki?

P r i s t a v a s

Palauk! laikykit duris. Štai mes bematant sužinosime.

Š e i m i n i n k ē

Ak, prakeiktieji kankintojai! Net vienuolio nepaliks ramybėje!

P r i s t a v a s

Kas čia moka skaityti?

G r i g o r i j u s
(*išeidamas priekin*)

A š.

P r i s t a v a s

Štai tau! .. O kur tu išmokai?

G r i g o r i j u s
Iš mūsų zakristijono.

P r i s t a v a s
(*duoda jam įsaką*)

Skaityk garsiai.

G r i g o r i j u s
(*skaito*)

„Čiudovo vienuolyno nevertasis vienuolis Grigorius, iš Otrepjevų giminės, pasidavė erezijai ir, šétono pamokytas, išdriso drumsti šventąją brolybę visokiomis pagundomis ir neteisybėmis. Ištyrus reikalą, pasirodė, kad jis, prakektasis Griška, pabėgo į Lietuvos pašienį...”

P r i s t a v a s
(*Misailui*)

Kaip tai ne tu?

G r i g o r i j u s
„Ir caras įsakė ji sugauti...”

P r i s t a v a s
Ir pakartil

G r i g o r i j u s
Čia nepasakyta *pakarti*.

P r i s t a v a s

Meluoji: ne kiekvienas žodis turi būti parašytas. Skai-
tyk: sugauti ir pakarti.

G r i g o r i j u s

„Ir pakarti. O metų jam, plėšikui Griškai, nuo gi-
mimo... (*žiūrėdamas į Varlaamą*) per 50, o ūgio jis
vidutinio, kakta jo nuplikusi, barzda žila, pilvas sto-
ras...”

(*Visi žiūri į Varlaamą*.)

P i r m a s i s p r i s t a v a s

Vyrai! čia Griška! laikykite, riškite ji! To tai jau ne-
maniau, negalvojau.

V a r l a a m a s
(*išplėšdamas popierių*)

Pasitraukite, šunsnukiai! Kas aš jums per Griška? —
kaip! 50 metų, barzda žila, pilvas storas! ne, brolau! tu
jaunas dar iš manęs juokus kręsti. Aš seniai nesu skai-

tės ir prastai tesugraibau, bet čia tai jau sugraibysiū, kai reikalas kilpa kvepia. (*Skaito skiemenumis.*) „O metų jam nuo gi-mi-mo... 20.” — Ką, brolau? Kur čia 50? Matai? 20.

Antrasis pristavas

Taip, atsimenu, 20. Taip ir mums buvo pasakyta.

Pirmasis pristavas

Bet tu, broliuk, matyt, juokdarys.

(*Skaitymo metu Grigorijus stovi nuleidęs galvą, ranką užkišęs už ančio.*)

V a r l a a m a s (*skaito toliau*)

„O ūgio jis mažo, krūtinė plati, viena ranka trumpesnė už antrą, akys mėlynos, plaukai rudi, ant skruosto karpa, kaktoje — kita.” Betgi, drauguži, ar tai tik ne tu?

(*Grigorijus staiga išsitraukia durklą; visi prieš jį prasiskiria, jis šoka pro langą.*)

P r i s t a v a i

Laikykit! laikykit!

(*Visi sumišai bėga.*)

MASKVA. ŠUISKIO NAMAI

ŠUISKIS, daugybė svečių, vakarienė

Š u i s k i s
Dar vyno mums!

(Atsistoja, paskui ji ir visi kili.)

Na, mylimi svečiai,
Ir dar taurė! Berniuk, kalbėki maldą.

B e r n i u k a s

Dangaus valdove, visuomet, visur
Esas, vergų savujų išklausyk:
Dabar už savo carą pasimelsim,
Už tavo išrinktą, dievobaimingą,
Visų krikščionių vienvaldį valdovą.
Ji rūmuos saugok ir kovos lauke,
Kelionėje ir patale nakvynės.
Kovoj su priešais pergale suteik,
Tegarsi jis nuo marių ligi marių,
Tegu sveikatoj klesti jo šeima,
Tegu apglėbs šeimos jo brangios šakos
Pasaulį visą,— mums, saviems vergams,
Tebus jis maloningas, kaip anksčiau,

Ir atlaidus, ir dideliai kantrus,
Jo išminties neišsenką šaltiniai
Tegu ir mus aplieja srovėmis;
Pakeldami už carą taurę šitą,
Tave mes meldžiam, viešpatie dangaus!

Š u i s k i s
(geria)

Tegul gyvuoja caras mūs ilgai!
Atleiskit, mano mylimi svečiai;
Dékoju aš, kad mano duonos druskos
Neatmetėt. Sudie, labos nakties!

(*Svečiai išeina, jis juos palydi ligi durų.*)

P u ū k i n a s

Vos išsikraustė; na, kniaziau Vasilijau Ivanovičiau,
aš jau maniau, kad mudviem nepasiseks netgi pasikal-
bēti.

Š u i s k i s
(tarname)

O jūs ko čia žiopsote? Jums vis tik klausytis, ką po-
nai kalba. Nuimkite nuo stalo ir eikit lauk.— Kas yra,
Afanasijau Michailovičiau?

P u ū k i n a s

Stebulkai, daugiau nieko.
Gavrila Puškinas, sūnėnas mano,
Iš Krokuvos štai atsiuntė žygūną.

Š u i s k i s

Na?

Puškinas

Keistą man sūnėnas siunčią žinia.
Kad Rūsčiojo sūnus... Palauk.

(Eina prie durų ir apžiūri jas.)

Jaunuolis

Tasai, Borisui liepus, nužudytas...

Šuiskis

Bet tai ne nauja.

Puškinas

Paklausykl tikta:
Dimitrijus dar gyvas!

Šuiskis

Ką sakai!

Caraitis gyvas! tai stebuklas tikras.
Ir tiek?

Puškinas

Tu iki galо paklausykl.
Kas jis bebūt — išgelbėtas caraitis,
Arba dvasia, pavirtus jo vaizdu,
Ar sukčius, jo vardu pasivadinęs,
Tačiau Dimitrijus ten pasirodė.

Šuiskis

Negali būt.

Puškinas

Pats Puškinas ji matė,
Kai pirmąkart į rūmus jis atvyko
Ir prō gretas lietuvių ponų tiesiai
I slaptąją karaliaus salę ējo.

Š u i s k i s

Kas jis tokai? Iš kur?

P u š k i n a s

Nežino niekas.

Tér žinoma, kad buvo tarnas jis
Pas Višneveckį, kad, ligos užpultas,
Jis dvasios tévui paslaptį pasakė,
Kad ponas išdidus, patyres tai,
Ji slaugė ir, iš patalo pakėlęs,
Pas Zigmantą nuvyko draug su juo.

Š u i s k i s

O ką gi šneka apie šį narsuoli?

P u š k i n a s

Girdėt, protingas, mandagus, vikrus,
Visiems patinka. Net Maskvos bėglius
Jis sužavėjo. Kunigai lotynų
Su juo išvien. Karalius jam meilus
Ir, sako, net pagalbą pažadėjės.

Š u i s k i s

Iš viso to, brol, páiniava tokia,
Jog tuo galva pradės aplinkui suktis.
Tai apsišaukėlis, sakau tikrai,
Tačiau vis tiek pavojai nemaži.
Svarbi žinia! ir jei pasieks ji liaudį,
Tada tikrai didžiausia kils audra.

P u š k i n a s

Tokia audra, jog ant galvos protinges
Vargu vainiką caras išlaikys.
Taip jam ir reikia: valdo mus jisai
Kaip kad Ivanas caras valdė (ne,
Geriau prieš naktį jojo neminėti!).
Kokia nauda, kad nér viešų bausmių,
Kad mes ant kuolo kruvino prieš žmones
Negiedame kanonų Jézui Kristui,
Kad mūs nedegina aikštėj, o caras
Savu skeptru žarijų mums nežarsto?
Ar dėl savos gyvybės mes tikri?
Kas dieną mūsų nemalonė laukia,
Kalėjimas, ar Sibiras, ar pančiai,
Vienuolio gaubtas,— užkampy kokiam
Mirtis nuo bado ar nuo virvės kilpos,—
O mūs žymiausios giminės — kur jos?
Kur kniaziai Sickiai, kurgi Šestunovai,
Romanovai, viltis tévynės mūsų?
Kalėjimuos, tremty jie užkankinti.
Palauk: ir tau bus tokis pat likimas.
Ar lengva, tark: namie, tartum lietuvių,
Mes esam apsupty vergų klasingų;
Skundikai tai, parduoti pasirengę,
Tai vagys, vyriausybės papirkti.
Priklausome nuo paskutinio vergo,
Kuri mes panorësime nubaust.
Štai jurgines sumanė panaikinti.
Savuos dvaruos mes valios nebeturim.
Nedrīsk išvyti tinginio! Maitink.
Tu jি, nedrīski darbininko sau
Prisiviliot. Kad ko, pakliūsi greitai

Tu i Vergų Prikazą! Ar girdėjo
Kas nors apie piktybę tokią, kai
Ivanas valdė? Ar lengviau gi liaudžiai?
Paklausk. Jei apsišaukėlis gi jiems
Vėl jurgines grąžinti prižadėtų,—
Matytum dar...

Š u i s k i s

Tu, Puškinai, teisus.
Tačiau žinai? Mes apie visa tai
Kol kas dar patylėsime.

P u š k i n a s

Tai aišku,
Žinok tik sau. Juk tu žmogus protingas;
Man visad su tavim kalbėt patinka,
Ir jeigu kartais nerimą kas kelia,
Neiškenčiu, to nepasakes tau.
Be to, midus ir tas švelnus alutis
Liežuvį šiandien man atpalaidavo.
Lik sveikas, kniaziau.

Š u i s k i s

Liki sveiks, brolau.

(Išlydi Pušking.)

CARO RŪMAI

CARAITIS bražo žemėlapj, CARAITĖ, caraitės AUKLĖ

Ksenija
(bučiuoja portretą)

Mielasis mano jauniki, gražusis karalaiti, ne man tu tekai, ne savo sužadėtinei — o tamsiam kapeliui, svetimoj šalelėj. Niekados nenusiraminsiu, amžinai tavęs raudosių.

A u k l ē

Oi, caraite! mergelė verkia — kaip rasa krinta: saulė patekės, rasą išdžiovins. Gausi kilą jaunikj, ir gražų, ir malonų. Pamilsi jį, vaikeli mūsų brangiausias, užmirši savo karaliūnā.

Ksenija

Ne, motinėl, aš ir mirusiam būsiu jam ištikima.

(*Ieina Borisas.*)

C a r a s

Kas, Ksenija? Kas tau, brangioji mano?
Dar nuotaka — ir jau našlė nuliūdus!

Vis raudi tu dėl mirusio jaunikio.
Vaikeli! nelémė likimas man
Kaltininkù būt laimės jūs abiejų.
Užrūstinau, gal būti, dangų aš,
Sukurti tavo laimės negalējau.
Tu nekalta, ir ko gi tau kentēti? —
O tu, sūnau, ką čia veiki? Kas tai?

Feodoras

Maskvos čia žemė; mūsų karalystė
Nuo krašto ligi krašto. Čia Maskva,
Čia Naugardas, čia Astrachanė. Jūra,
Čia Permės neįžengiami miškai,
Čia Sibiras.

Caras

O kas gi štai čionai,
Lyg išsiraites mezginys?

Feodoras

Tai Volga.

Caras

O, kaip gerai! Štai saldūs mokslo vaisiai!
Išsyk gali, tartum iš debesų,
Apžvelgt valstybę: sienos, miestai, upės.
Tik mokykis, sūnau: padės tau moksłas
Gyvenimą greit bégantį pažint —
Gal kada nors, o gal ir veikiai jau
Visas sritis, kurias tu nubraižei
Taip vikriai šitam popieriaus lape,—
Visas paimsi į savas rankas —

Tik mokykis, sūnau,— aiškiau, lengviau
Valstybės reikalus suvoksi tu.

(*Ieina Semionas Godunovas.*)

Pranešti man ateina Godunovas.

(*Ksenijai*) Išeik, brangioji, savo kambarin;
Atleiski man. Tave teguodžia dievas.

(*Ksenija su aukle išeina.*)

Semion Nikitičiau, ką pasakysi?

S e m i o n a s G o d u n o v a s

Su skundaiš ſiandien švintant dar atėjo
Vasilijaus ir Puškino tarnai.

C a r a s

Na!

S e m i o n a s G o d u n o v a s

Tarnas Puškino pirmasis sakė,
Kad vakar rytą į namus atvyko
Iš Krokuvos žmogus — po valandos
Be rašto pasiūstas atgal jis buvo.

C a r a s

Sugauti ji!

S e m i o n a s G o d u n o v a s

Jau pasiūsta jo vytis!

C a r a s

O Šuiskis kaip?

S e m i o n a s G o d u n o v a s

Jisai vaišino vakar
Savus draugus, abu Miloslavskiūs;
Buturlinus, Michailą Saltykovą,
Ir Puškiną, ir keletą kitų;
Vėlai jie skirstės. Puškinas tiktai,
Palikęs vienas su šeimininku,
Ilgai su juo tenai dar šnekučiavo.

C a r a s

Tuojau pakviesti Šuiskį.

S e m i o n a s G o d u n o v a s

Jis jau čia,

Valdove!

C a r a s

Tai pašaukti jį čionai.

(*Semionas Godunovas išeina.*)

C a r a s

A, suokalbiai su Lietuva! Kas tai?
Man Puškino maištinga giminė
Biauri! O Šuiskiu negaliu tikėti:
Jis nuolaidus, bet ižūlus, klastingas...

(*Ieina Šuiskis.*)

Man su tavim reik, kniaziau, pakalbėti.
Su reikalų tu pats, rods, atėjai,
Ir iš pradžių tavės aš išklausysiu.

Š u i s k i s

Taip, viešpatie: pranešt tau svarbią žinią
Manoji pareiga.

C a r a s

Klausau tavęs.

Š u i s k i s

(*tyliai rodydamas į Feodorą*)

Bet, viešpatie...

C a r a s

Caraitis gal žinoti,

Ką žino kniazius Šuiskis. Na, kalbék.

Š u i s k i s

Iš Lietuvos atėjo mums žinia...

C a r a s

Ar tik ne ta žinia, kur Puškinui

Dar vakar atnešė pasiūntinys?

Š u i s k i s

Jis viską žino! — Viešpatie, maniau,

Kad tu šios paslapties dar nežinai.

C a r a s

Tai nesvarbu, aš noriu susivokti

Naujienose; kitaip nesužinosim

Tiesos.

Š u i s k i s

Žinau tik — apsišaukėlis kažkoks

Iškilo Krokuvuje netikėtai,

Ir jį palaiko ponai ir karalius.

C a r a s

O kas tas apsišaukėlis? Ką šneka?

Š u i s k i s

To nežinau...

C a r a s

Bet... kuo jis pavojingas?

Š u i s k i s

Tikra tiesa: tvirta tava valstybė,
Dosnumas tavo, rūpestis, malonė
Įsūnijo vergų tavujų širdis.

Bet pats žinai: be nuovokos minia
Nepastovi, maištinga, prietaringa,
Tuščia viltis ją sužavi lengvai,
Ji tuož paklauso įtaigų vylingų,
Ir tiesai ji kurčia ir abejinga,
O paskalom maitinasi jinai.

Patinka jai drąsa ir ižūlumas.

Ir jeigu šis nežinomas bastūnas
Šion pusėn pereis sieną Lietuvos,
Prie jo bepročių gaują privilios
Dimitrijaus vėl prisikėlęs vardas.

C a r a s

Dimitrijaus!.. Ką? šito mažo vaiko!
Dimitrijaus!.. Caraiti, eik iš čia!

Š u i s k i s

Paraudo: bus audra!..

F e o d o r a s

O viešpatie,

Gal leisi...

C a r a s

Ne, sūnau, tuoju išeik.

(*Feodoras išeina.*)

Dimitriaus!...

Š u i s k i s

Jis nieko nežinojo.

C a r a s

Tuoj, kniaziau, priemonių mums reikia imtis;
Kad Rusiją nuo Lietuvos atskirtų

Tuoj užtvaros; kad joks žmogus daugiau
Nepereitų per sieną; kad net kiškis
Iš Lenkijos pas mus čia neatbėgtų,
Iš Krokuvos kad neatskristų varnas.
Na, eik.

Š u i s k i s

Einu.

C a r a s

Palauk. Juk ši žinia
Gan įdomi? Ar tu kada girdėjai,
Kad mirusieji keltusi iš kapo,
Carus teisētus tardyti pradėtų,
Carus paskirtus, išrinktuosius liaudies,
Apvainikuotus didžio patriarcho?
Juokinga? Ką? ko tu nesijuoki?

Š u i s k i s

Valdove, aš...

C a r a s

Tu paklausyki, kniaziau:
Kai sužinojau, kad jaunuoli ši...
Kad šis berniukas mirė kažin kaip,
Tu tardyti ten pasiūstas būvai:
Dievu ir kryžium tu prisiek dabar,
Man sąžiningai tiesą pasakyk:
Ar užmuštą vaikeli pažinai,
Ar jis nebuvo apkeistas? Sakyk.

Š u i s k i s

Prisiekiu tau...

C a r a s

Ne, Šuiski, ne prisiek,
Sakyk: ar tai caraitis buvo?

Š u i s k i s

Taip.

C a r a s

Tik pagalvok. Aš tau žadu malonę,
Už melą buvusi tuščiai bausme
Tavęs nebausiu. Bet jei tu dabar
Gudrauji sū manim — sūnaus aš galva
Prisiekiu — bus labai žiauri bausmė:
Tokia bausmė — Ivanas nėt Rūstusis
Savam karste iš siaubo sudrebės!

Š u i s k i s

Baisi man ne bausmė, tik nemalonė;
Ar prieš tave išdrįsiu veidmainiauti?
Ir ar galėjau taip aklai suklysti

Ir nepažint Dimitrijaus? Sobore
Net tris dienas lavoną jo lankiau
Aš, viso Ugličiaus ten palydėtas.
Aplinkui trylika gulėjo kūnų,
Kuriuos sudraskė liaudis, ir juose
Puvimo žymės buvo jau matyti,
Tačiau caraičio veidas buvo grynas,
Ramus ir šviežias, tartum vos užmigės;
Gili žaizdā nebuvo sukrešėjus,
O veido bruožai buvo nepakite.
Ne viešpatie, be jokios abejonės,
Dimitrijus kape.

C a r a s

(*ramiai*)

Užteks; išeik.

(*Šuiskis išeina.*)

O, kaip sunku!.. Taip noris atsikvėpti...
Aš pajutau: į veidą visas kraujas
Sutvino man — ir sunkiai vėl atslūgo...
Tai štai kodėl aš trylika net metų
Tą užmuštąjį vaiką sapnavau!
Taip, taip — tiesa! Dabar aš suprantu.
Bet kasjisai — rūstusis mano priešas?
Kas prieš mane? Šešėlis, vien tik vardas —
Argi nuplėš šešėlis man porfyra,
Ar garsas palikimą iš vaikų
Atims? Beprotis! Ko išsigandau?
Tik pūstelék tą šmékla — ji išnyks.
Nuspresta: neparodysiu aš baimės,
Tačiau paniekinti nereikia nieko...
Kokia sunki kepurė Monomacho!

KROKUVA. VIŠNEVECKIO NAMAI
APSIŠAUKĖLIS ir pateris ČERNIKOVSKIS

A p s i š a u k ē l i s

Ne, pateri, čionai nebus sunkumų;
Savosios liaudies dvasią aš pažistu;
Nepereina ribų jos pamaldumas:
Ji pavyzdžiu karalių ima sau.
Be to, kantrybė visad abejinga.
Sakau, dveji dar metai nepraeis,
O liaudis ir šiaurinė mūsų cerkvė
Priims jau Petro vietininko valdžią.

P a t e r i s

Tepadedā šventasis tau Ignacas,
Kai pagaliau ateis kiti laikai.
Tuo tarpu sielos gilumoj laikyki,
Caraiti, grūdus dangiškos malonės.
Paveidmainiaut prieš smalsuji pasauli
Mums kartais liepia dvasios pareiga;
Žodžius ir darbus teisia patys žmonės,
Tikslus gi mato vien tik dievas pats.

A p s i š a u k é l i s

Amen. Kas ten?

(*Jeina tarnas.*)

Mes priimam — praneški.

(*Atsidaro durys; jeina rusų ir lenkų minia.*)

Draugai! rytoj iš Krokuvos žygiuosim.
Aš, Mnišekai, sustosiu pas tave
Sambore trims dienoms. Gerai žinau,
Plačiai pilis vaišinga tavo spindi
Ne tik tauriuoju iškilmingumu,—
Garsėja jauna ji šeimininke —
Aš gražiąją Mariną ten tikiuosi
Išvysti. Jūs gi, o draugai manieji,
O Lietuva ir Rusia, kur drauge
Pakėlėt vėliavas prieš bendrą priešą,
Prieš manąjį klastingą piktadari,
O slavų sūnūs, jūs pulkus rūsčiuosius
Jau vesiu greit į geidžiamąjį mūšį.
Bet aš matau tarp jūs naujų žmonių.

G a v r i l a P u š k i n a s

Atvyko jie tarnybos, kalavijo
Maldaut malonę tavo.

A p s i š a u k é l i s

Tuo džiaugiuos.

Artyn, draugai.— Bet, Puškinai, kas šis
Gražuolis?

P u š k i n a s

Kniazius Kurbskis.

A p s i š a u k é l i s
Garsiai skamba!
(*Kurbskiui*) Tu giminaitis didvyriui Kazanės?

K u r b s k i s
Aš jo sūnus.

A p s i š a u k é l i s
Jis gyvas dar?

K u r b s k i s
Ne, miręs.
A p s i š a u k é l i s

Narsus tai buvo didžio proto vyras!
Bet nuo to laiko, kai jisai atėjo
Prie Olgino tvirtovės su lietuviais,
Atkeršyt žiauriai už skriaudas sumanęs,
Nutilo garsas jo.

K u r b s k i s
Manasis tėvas
Volynijoje baigė savo amžių,
Dvaruos, kuriuos padovanojo jam
Batoras. Vienas, atsiskyręs jis
Vien moksluose ieškojo savo džiaugsmo;
Bet darbas nuramint jo neįstengė:
Minėjo jis tėvynę savo seną
Ir jos ilgėjos ligi pat mirties.

A p s i š a u k é l i s
O vargšas vadas! Kaip skaidriai spindėjo
Audringo jo gyvenimo aušra!

Kilmingas vytis, aš labai džiaugiuos,
Kad tāikos kraujas jo su tėvynė!
Nereikia mums tévų kalčių minėt;
Ramybė jiems! prieiki, Kurbški. Ranką!
— Argi nekeista? Kurbskio štai sūnus
Iš sostą veda — ką? Joano sūnų...
Mane palaiko žmonės ir likimas.—
Kas tu tokai?

L e n k a s
Sobanskis, laisvas šlēkta.

A p s i š a u k é l i s

Garbė tau ir šlovė, o laisvės vaike!
Jam duokit trečdali algos iš anksto.
O kas gi tie? Matau — jie apsivilkė
Rūbu gimtosios žemės. Tai mūsiškiai.

C h r u š č i o v a s
(žemai lenkiasi)

Taip, viešpatie, mūs téve. Mes tavi
Vergai stropieji, nors ir užkankinti.
Mes iš Maskvos nuo priespaudos atbēgom
Ir už tave, o care, pasiryžę
Mes galvas paguldyt, kad mūs lavonai
I caro sostą būt pakopos tau.

A p s i š a u k é l i s

Drąsos, kentėtojai nenusikaltę,—
Palaukit, tik prieisiu prie Maskvos —
Borisas ten už viską atsakys.
Kas tu?

K a r e l a

Kazokas. Atsiustas nuo Dono
Laisvų karių, narsiuju atamanų,
Kazokų aukštutinių, žemutinių
Tavų akių šviesiuju pamatyti
Ir tau čia nusilenkt už juos visus.

A p s i š a u k è l i s

Pažįstu doniečius. Tvirtai tikėjaus
Čia pamatyti kazokų bunčiukus.
Dėkojame kariuomenei doniečių.
Mes žinome, kad šiuo metu kazokai
Neteisiai prislėgti ir ujami;
Bet jeigu dievas mums padės įžengti
Į sostą protėvių, mes, kaip seniau,
Ištikimajam Donui duosim laisvę.

P o e t a s

(*prieina artyn, žemai nusilenkdamas, ir griebia
Grišką už skverno*)

O prince mūs, šviesiausias karaliūne!

A p s i š a u k è l i s

Ko nori?

P o e t a s

(*paduoda jam popierių*)

Nuolankiai meldžiu priimti
Ši menką vaisių triūso nuoširdaus.

A p s i š a u k è l i s

Ką aš matau? Lotyniškas eiles!
Te šimtakart bus sajunga šventa

Tarp kalavijo ir tarp lyros,— vienas
Juos lauras draugiškai kartu sujungia.
Po šiaurės dangumi esu aš gimęs,
Bet suprantu lotynų mūzos balsą,
Ir aš labai myliu gėles Parnaso.
Tikiu ašai poetų pranašystėm.
Ne veltui jų liepsningoji krūtinė
Džiaugsmu banguoja: bus laimingas žygis,
Kuri iš anksto jieji išgarsino!
Eikš čion, bičiuli. Atminimui tau
Šią dovaną skiriu.

(*Duoda jam žiedq.*)

Kada įvyks
Lemties sprendimas, kai tėvų vainiką
Aš užsidésiu — vėl tikiuos išgirsti
Aš saldų balsą, himnus įkvėptuosius.
Musa gloriām coronat, gloriaque musam.
Dabar, draugai, lig ryt, lig pasimatant.

V i s i

Pirmyn! Pirmyn! Dimitrijau, gyvuoki!
Gyvuok ilgai, Maskvos didysis kniaziau!

VAIVADOS MNIŠEKO PILIS SAMBORE

(*Eilė apšvietų kambarių. Muzika.*)

VIŠNEVECKIS, MNIŠEKAS

M n i š e k a s

Jis kalbas vien su mano Marinà,
Tik Marina jis domisi dabar...
Ir viskas baisiai primena vedybas;
Sakyk man, Višnevecki, ar galvojai,
Kad mano dukrai lemta būt cariene?

V i š n e v e c k i s

Stebuklai... Mnišekai, o tu galvojai,
Kad mano tarnas sės Maskvoj į sostą?

M n i š e k a s

Kokia gudri manoji Marina!
Aš jai tepasakiau: žiūrėki man!
Dimitrijaus tik nepaleisk! .. ir štai
Jau viskas baigta. Jis tinkle pagautas.

(*Groja polonezą. Apsišaukėlis su Marina šoka pirmąja pora.*)

M a r i n a

(*tyliai Dimitrijui*)

Rytoj vienuolikta aš vakare
Alėjoj liepų būsiu pas fontaną.

(*Išsiskiria. Kita pora.*)

K a v a l i e r i u s

Ką rado joj Dimitrijus?

D a m a

Bet ji

Gražuolė.

K a v a l i e r i u s

Taip, ji marmurinė nimfa:
Be šypsnio akys, lūpos — be gyvybės...

(*Nauja pora.*)

D a m a

Jis negražus, bet malonus atrodo,
Ir cariška kilmė tame matyti.

(*Nauja pora.*)

D a m a

Kada į žygį?

K a v a l i e r i u s

Esam pasirengę,
Kai tik caraitis lieps; bet pana Mnišek
Mus su Dimitrijum nelaisvėj laiko.

D a m a
Miela nelaisvė.

K a v a l i e r i u s

Žinoma, jei jūs...

(*Išsiskiria. Kambariai tuštėja.*)

M n i š e k a s

Daugiau mes, seniai, šiandien nebešokam,
Nejaudina mozūro trenksmas mūs,
Gražių rankučių spaust, bučiuot nemokam —
Bet kaip užmiršt senovės linksmumus!
Dabar ne tai, ne tai, kas tąsyk buvo:
Jaunuomenė jau ne tokia drąsi,
Grožybė ne tokia linksma, šviesi,
Aplinkui visa kas tartum nuščiuvo;
Palikim juos; sau eikim žingsnelė
Gert vengrų vyno; padengtą žole
Teatkemša mums butelį seniausią,—
Mes, atsisėdė sau kampe greta,
Lyg taukus kvapnią srovę trauksim gausiai
Ir pakalbėsim apie šį bei tą.
Eime, brolau.

V i š n e v e c k i s

Gerai, drauguž, eime.

NAKTIS. SODAS. FONTANAS

A p s i š a u k ē l i s (*jeina*)

Štai ir fontanas; ji čionai ateis.
Aš, rodosi, gimiau ne toks baimingas;
Aš prieš save esu regėjės mirtį,
Ir siela man prieš mirtį nedrebéjo.
Kadais man grėsė amžina nelaisvė,
Mane jie vijos — bet nesumišau
Ir vien drąsa išvengiau aš nelaisvės.
Bet kas dabar užspaudžia mano kvapą?
Kodėl aš virpilio nesuvaldau?
Gal virpulys tai geismo atkaklaus?
Ne — baimė tai. Aš laukiau visą dieną
Šio slapto pasimatymo su ja,
Ką jai sakysiu, apgalvojau aš,
Kaip suviliosiu protą jos išdidę,
Kaip pavadinsiu ją Maskvos cariene,—
Atėjo laikas — viską užmiršau;
Nebatmenu jau išmoktųjų žodžių;
Vaizduotę mano drumsčia meilės jausmas...
Kažkas čia švysterėjo... sušlamėjo...
Ne, tai šviesa mėnulio apgaulaus,
Vėjelis sušnabždėjo čia.

M a r i n a

(*jeina*)

Caraiti!

A p s i š a u k é l i s

Tai ji!.. net kraujas manyje sustingo.

M a r i n a

Dimitrijau!

A p s i š a u k é l i s

Užburtas, mielas balsas!

(*Eina prie jos.*) Tai tu, brangi? Ar aš tave regiu,
Su manimi, ramios nakties šešely?

Kaip slinko pamažu nyki diena!

Kaip geso pamažu žara vakarė!

Kaip laukiau aš ilgai nakties tamsoj!

M a r i n a

Štai bėga valandos, brangus man laikas —

Tau čia aš pasimatymą paskyriau

Ne išklausyt meilužio švelniai kalbai.

Nereikalingi žodžiai. Aš tikiu,

Kad tu myli; tačiau klausyk: nusprendžiau

Sujungti savo dalią su tavąja

Dalia audringa ir nepastovia;

Turiu aš teisę vieno reikalauti,

Dimitrijau: atverki man dabar

Visas slaptingas savo dvasios viltis,

Ko tu sieki ir netgi ko bijai —

Kad su tavim ranka aš rankon drąsiai

Galėčiau į gyvenimą išeiti

Ne vaikiškai apakus ar kaip vergė

Nepastovių geidimų savo vyro,
Vien tik tava bebalsė sugulovė,—
Bet kaip tikrai tavęs verta žmona,
Kaip artimiausia caro padėjėja.

A p s i š a u k é l i s

O, leisk užmiršt bent vieną valandėlę
Lemties manosios nerimą ir gėlą!
Užmiršk pati, kad prieš save caraiti
Matai. Marina! tu galvok, kad aš
Meilužis — ji pati išsirinkai, —
Laimingas jis nuo vieno tavo žvilgsnio —
Maldavimų tu meilės išklausykl,
Leisk išsakyti, ko pilna širdis.

M a r i n a

Ne laikas, kniaziau. Tu delsi, ir štai
Tavųjų šalininkų karštis vėsta,
Ir rūpesčiai, pavojai nuolatos
Sunkėja, daros pavojingesni,
Gandai įtartini aplinkui sklinda,
Ir nuolat keičia vienas kitą jie;
O Godunovas priemones suras...

A p s i š a u k é l i s

Ką Godunovas? Argi jojo valioj
Tavoji meilė, visas mano džiaugsmas?
Ne, ne! Dabar žiūriu aš abejingai
Į sostą jo ir į karaliaus valdžią.
Tavoji meilė... kas be jos buitis,
Šviesi šlovė, pati valstybė rusų?

Tuščiojoj stepėj, varganoj trobelėj
Tu pavaduosi caro man vainiką,
Tavoji meilė...

Marina

Gédinkis; atminki
Tu savo aukštą, šventą paskyrimą:
Tavasis laipsnis turi būt brangesnis
Tau už džiaugsmus, malonumus buities,
Su niekuo jo tu lygint negali.
Aš ne karštam jaunuoliui, kurs yra
Beprotiškai užburtas mano grožio,—
Aš iškilmingai atiduodu ranką
Caraičiui tik, išgelbétam likimo,
Kuris Maskvos carų paveldės sostą.

Apsišaukėlis

Tu nekankink manęs, puiki Marina,
Ir nekalbék, kad laipsnį, ne mane,
Pasirinkai. Marina! nežinai tu,
Kaip skaudžiai širdi manąją žeidi —
Kaip! jeigu... o, baisioji abejonė! —
Sakyki: jei akla lemtis būt lémus
Man gimi ne iš carų, jei aš nebūčiau
Sūnus Joano, užmirštas seniai
Jaunuolis... ar mylėtum tu mane?

Marina

Esi Dimitrijus ir niekas kitas
Būt negalì; mylēti kito man
Tikrai negalima.

A p s i š a u k é l i s

O, ne! Užteks:
Nenoriu aš su mirusiu dalytis
Meilužės, kur priklauso jam vienam.
Užteks man veidmainiauti! pasakysiu
Tau tiesą; užkastas yra seniai
Dimitrijus, ir jis neprisikels;
Ar nori sužinot, kas aš esu?
Gerai; klausyk: aš tik vienuolis vargšas;
Kada man nusibodo vienuolynas,
Po gaubtuvu aš apgalvojau drąsų
Sumanymą, stebuklą aš rengiau —
Ir pagaliau iš celės aš pabégau
Į Ukrainą, į šaunius jos kaimus,
Valdyt išmokau žirgą, kalaviją;
Čion atvykau; Dimitrijum šaukiaus
Ir lenkus apgavau besmegenius.
Ką tarsi, pasipūtusi Marina?
Patenkinta, kad prisipažinau?
Ko tu tyli?

M a r i n a

O gėda! vargas man!
(*Tyla.*)

A p s i š a u k é l i s (*tyliai*)

Kur apmaudas šis atvedė mane!
Gal būti, amžinai aš pražudžiau
Per tokį vargą pastatyta laimę!
Ką aš, beprotis, padariau? (*Balsu.*) Matau:
Tu gédiniesi ne caraičio meilės!

Man lemiamąjį žodį pasakyki;
Dabar likimas mano tavo rankoj,
Nuspręsk, aš laukiu. (*Puola ant kelių.*)

Marina

Kelkis, nelaimingas.

Ar tu manai, ant kelių atsiklaupės,
Tartum mergaitei, silpnai ir patikliai,
Išdidžią mano širdį sugraudinti?
Apsirinki: mačiau prie savo kojų
Nemaža riterių, kilmingų grafų;
Maldavimus jų atmečiau šaltai
Ne tam aš, kad pabėgusi vienuoli...

Apsišaukėlis
(*keliasi*)

Tu jauno apsišaukėlio neniekink;
Gal būt, narsybė, glūdinti tame,
Yra verta Maskvos net caro sosto,
Yra verta brangiosios tavo rankos...

Marina

Verta, akiplėša, gėdingos kilpos!

Apsišaukėlis

Aš kaltas: aš apsēstas išdidumo,
Apgaudinėjau dievą ir carus,
Aš melavau žmonėms; ne tau, Marina,
Pasmerkt mane; aš prieš tave teisus.
Ne, aš tavęs apgauti negalėjau.
Buvai vienintelė man šventenybė,

Prieš ją aš veidmainiauti nedrįsau.
Tik meilė, meilė vien pavydulinga,
Akla tik meilė privertė mane
Prisipažint.

M a r i n a

Kuo giriasi beprotis!
Kas prašė čia tavęs prisipažint?
Jau jeigu tujen, valkata bevardis,
Apakinti galėjai dvi tautas,
Tai, šiaip ar taip, turi iš tikro tu
Dabar savosios vertas būt sėkmės
Ir drąsiajų apgaulę atkaklia
Ir amžina pridengti paslaptim.
Sakyk, ar pasikliaut tavim galiu,
Užmiršus kilmę ir mergaitės gėdą,
Sujungt likimą savo su tavu,
Kada taip lengvabūdiškai, kvailai
Tu pats atidengi nešlovę savo?
Iš meilės manjisai išsiplepėjo!
Stebiuos, kaip tévui mano iš draugystės
Lig šiol tu neatvéréi paslapties,
Iš didžio džiaugsmo prieš karalių mūsų
Arba dar net prieš poną Višneveckij
Iš torno ištikimo nuolankumo.

A p s i š a u k é l i s

Prisiekiu tau, kad paslaptį širdies
Tik tu viena išgauti tegalėjai.
Prisiekiu tau, kad niekur, niekados,
Nei prie taurės, beprotiškai puotaujant,
Nei draugiškoj kalboj bičiulių tarpe,
Nei po peiliu, jei kas mane kankintų,
Šios paslapties liežuvis neišduos.

M a r i n a

Prisieki tu! ir aš turiu tikėti —
O, aš tikiu! — bet kuo, man pasakyk,
Prisieki tu? gal būt, pačiu dievu,
Kaip įsūnis maldingas jézuitų?
O gal garbe, kaip riteris taurusis,
O gali būt, karališku žodžiu,
Kaip caro įpèdinis? Pasakyk.

D i m i t r i j u s

(išdidžiai)

Įsūnytas aš Rūsčiojo šešelio,
Dimitrijum mane paskelbè jis
Iš grabo ir tautas aplink sukélè,
Ir lémè — man auka Borisas kris —
Caraitis aš. Užteks jau, gèda man
Čionai prieš lenkę žemintis išdidžią! —
Sudie jau amžiam! Kruvini karai,
Likimo mano rūpesčiai didžiuliai,
Tikiuosi, meilès ilgesi nutildys —
O, kaip tavęs aš imsiu neapkesti,
Kada praeis aistros gèdingos karštis.
Dabar einu — vainikas ar mirtis
Galvos manosios Rusijoje laukia,—
Atrasiu mirtij kaip karys kovoj,
Ar po kirviu tartum galvažudys,—
Daugiau tu mano draugè nebebūsi,
Manos lemties nebūsi jau dalyvè;
Tačiau, gal būt, gailėtis tau reikës
Lemties, kurią tu nuo savęs atstūmei.

M a r i n a

O jeigu aš įžūliają apgaulę
Nelaukdama paskelbsiu tuoj visiems?

A p s i š a u k è l i s

Tur būt, manai, kad aš tavės bijau?
Kas tau, lenkaitei, patikės labiau
Nekaip caraičiui rusų? — Bet žinok,
Nei popiežius, karalius nei didikai
Tiesa visai nelaiko mano žodžių.
Dimitrijus ar ne aš — jiems vis tiek.
Bet aš esu vaidų ir karo dingstis.
Tik to jiems ir bereikia, ir tave,
Maištautoja, tikėk, privers nutilti.
Sudie!

M a r i n a

Palauk, caraiti. Pagaliau
Girdžiu aš vyro, o ne vaiko žodį.
Su tavimi jisai mane sutaiko.
Beprotišką aš poelgį užmiršus,
Dimitrijų regiu vėl. Bet — klausyk.
Jau laikas! atsibusk ir negaišuok,
Greičiau prieš Maskvą vesk savus pulkus,
Užimki Kremlį, sėsk Maskvoj į sostą
Ir siuški pas mane piršlius tada;
Bet — girdi dievas — kol tavoji koja
Į sosto pakopas neatremta,
Kol tu nenuvertei dar Godunovo,
Aš neklausysiu tavo meilės žodžių.

(Išeina.)

A p s i š a u k é l i s

Tikrai, lengviau su Godunovu grumtis
Arba gudraut su rūmų jézuitais
Negu su moterim; velniop! jégų nér —
Ji painioja, vyniojasi ir šliaužia,
Iš rankų slysta, šnypščia, skaudžiai gelia.
Gyvaté! — Ne be reikalo drebéjau.
Tikrai, manęs jinai vos nepražudė.
Tačiau nuspręsta: ryt į žygį kylam.

LIETUVOS SIENA

(1604 metų rugsejo mėnesio 16 diena.)

KNIAZIUS KURBSKIS ir APSIŠAUKĖLIS, abu raiti.
Pulkai artėja prie sienos

K u r b s k i s (greitai atjojės pirmas)

Štai kur jinai! tai čia ta rusų siena!
Šventoji Rusia, téviške! aš tavo!
Su panieka aš svetimąsias dulkes
Krataus nuo rūbų — ir gimtos šalies
Dabar godžiai alsuoju naują orą...
Véle tavoji, téve, jau nurims
Karste ir džiaugsis kaulai nelaimingi. —
Sužibo kalavijas paveldėtas,
Šlovingas kalavijas, tikras siaubas
Tamsios Kazanės, geras kalavijas,
Maskvos carų ištikimasis tarnas!
Jis savo puotoje dabar pasmárkaus
Už savo viltį, didžių valdovą!...

A p s i š a u k é l i s (joja tyliai, nuleidęs galvą)

Laimingas jis! taurioji jo dvasia

Džiaugsmu, garbe tame tarytum spindi!
O karžygy! Ašai pavydžiu tau.
Sūnus tu Kurbskio, tremtyje išaugės,
Užmiršęs jau skriaudas, patirtas tėvo,
Ir kaltę jo išpirkės po mirties —
Pralieti kraują už Joano sūnų,
Teisėtą carą sugrąžint tėvynei
Rengies... teisus esi, tavoji siela
Iš tikro linksmybe liepsnoti turi.

Kurb skis

Nejau širdy nedžiūgauji ir tu?
Štai mūs Rusia: juk tavo ji, caraiti.
Tavęs žmonių tavųjų širdys laukia:
Maskva tavoji, Kremlius ir valstybė.

A p s i š a u k ē l i s

Bet rusų kraujas, Kurbski, pasilies —
Už carą keliat kardą — esat teisūs,
O aš vedu prieš brolius: juk telkiuos
Aš Lietuvą prieš Rusią ir Maskvon
Puikiono priešui kelią aš parodau!..
Bet nuodėmė ne ant manęs tekrinta,
O ant tavęs, o caržudy Borise! —
Pirmyn!

Kurb skis

Pirmyn! Ir vargas Godunovui!

(*Joja risčia. Pulkai pereina sieną.*)

CARO DŪMA

CARAS, PATRIARCHAS ir BAJORAI

Caras

Ar gali būt? Pabėgėlis vienuolis
Prieš mus pulkus piktadarių jau veda,
Mums drįsta siųst grasinimus. Užteks,
Beproti reik sudrausti! — Trubeckojau,
Ir tu, Basmanovai, tuoju keliaukit,
Maniesiems vaivadoms padėti reikia.
Maištautojas Černigovą apsupo.
Išgelbékite piliečius ir miestą.

Basmanovas

Trys mėnesiai dar nepraeis, valdove,
O apsišaukėlio nebus girdëti;
I Maskvą ji atvešime kaip žvérį
Iš užjūrio, narve. Aš tau prisiekiu
Dievu.

(*Išeina su Trubeckojum.*)

Caras

Karalius švedų man dabar
Per pasiuntinius sajungą pasiūlė;

Bet mums nereikia svetimos pagalbos;
Pakankamai karių mes patys turim,
Atremsime išdavikus ir lenkus.

Atsisakiau.

Ščelkalovai, išsiųski
Įsakymus tu vaivadoms bemaťant,
Kad sėstų ant žirgų ir po senovei
Pasiųstų žmones į tarnybą karo;
O vienuolynuose atrinkti reikia
Tarnautojus žemuosius. Juk kadaise,
Kada nelaimė grėsdavo tėvynei,
Vienuoliai patys verždavos kovon —
Tačiau dabar nenoriu jų trūkdyt;
Temeldžiasi už mus — taip liepė caras
Ir toks bajorų mūsų nutarimas.
Dabar mes svarbų klausimą išspręskim:
Jūs žinote, kad daug gandų klasingų
Tas apsišaukėlis visur paleido;
Laiškai, kuriuos visur išsiuntinėjo,
Sukėlė nerimą, abejones;
Jau aikštėse maištingas kuždesys
Pasklidio, kyla neramumas... reikia
Jį atvésint; išvengt žudynių noriu,
Bet kaip? Dabar nuspręsime. Tu pirmas,
Šventasis tėve, tark mums, ką manai.

Patriarchas

Tebus garbė aukščiausiam, kurs įdiegė
Malonės ir romios kantrybės jausmą
Iš tavo sielą, o valdove didis;
Nenori nuodėmingam prazūties,
Tu lauki, kad praeitų paklydimas:

Praeis jis, saulė amžinos teisybės
Visus apšvies.

Tavasis maldininkas,
Kurs žemiškuos dalykuos ne teisėjas,
Dabar išdrįsta tart tau savo žodi.

Tas velnio vaikas, išmestas vienuolis,
Dimitrijum jau liaudy pragarsėjo;
Caraičio vardą, tartum šventą rūbą,
Pavogęs, apsiluko juo jisai:
Tačiau užtenka perplėšt ji — ir pats.
Turės jis gédintis nuogumo savo.

Pats dievas mums pagalbą didžią siunčia:
Valdove, jau prieš šešerius metus —
Tais metais, kai pats viešpatis tave
Palaimino caru valstybėj būti —
Atėjo kartą vakaro metu
Jau seno amžiaus paprastas piemuo
Ir nuostabią man paslaptį pasakė:

„Vaikystėje,— kalbėjo,— apakau
Ir jau dienos, nakties aš neatskyriau
Ligi senatvės: gydžiausi aš veltui
Žolelėmis, slaptingais užbūrimais;
Ir veltui vaikščiojau aš nusilenkti
Didiems stebukladariams vienuolynuos;
Ir iš šventų šaltinių veltui aš
Šlaksčiau sau vandeniu tamsias akis;
Neatsiuntė man viešpats pasveikimo.
Ir pagaliau aš vilti praradau,
Prijunkau prie tamsos, ir net sapnai
Daiktų matytų man jau neberodė,
Ir aš sapnuodavau tiktais garsus.
Pro kietą miegą kartą išgirdau
Vaikelio balsą; taré jis: seneli,

Pakilk ir eik į Ugličiaus soborą;
Ten pasimelski ant kapelio mano,
Atleis tau dievas — aš taip pat atleisiu.
— Bet kas tu toks? — paklausiau vaiko balsą.
— Esu Dimitrijus, caraitis. Dievas
Mane prie savo skyrė angelų,
Ir aš dabar stebukladaris didis! —
Keliauk, seneli. — Nubudau, galvojau:
O ką, gal dievas iš tikrujų man
Vėlyvąjį atsiunčia pasveikimą.
Ir išėjau į tolimą kelionę.
I Ugličių atvykės, įeiniu
Aš į soborą, pamaldų klausausi,
Ir sieloj susijaudinės verkiu
Aš taip saldžiai, tarytum pats aklumas
Man iš akių su ašarom išbėgo.
Kai žmonės émė skirtystis, anūkui
Sakau: Ivanai, vesk dabar mane
Tu prie caraičio kapo. Ir berniukas
Ten nuvedé mane — prieš grabą vos
Suspējau tyliai maldą sukalbèti,
Nušvito mano akys; pamačiau
Pasauly aš, anūką ir kapeli.”
Valdove, štai ką pasakojo senis.

(*Bendras sąmyšis. Šios kalbos metu Borisas keletą kartų šluostosi skepetaite veidą.*)

Paskui į Ugličių siunčiau aš tyčia
Ir sužinojau, kad nelaimingųjų
Gan daug pasveiko panašiu būdu
Prie antkapio, kur užkastas caraitis.

Aš patariu: teperveža į Kremlį
Relikvijas šventas ir tepastato

Archangelo sobore; žmonės aiškiai
Tada išvys bedievio apgavystę,
Ir dings lyg dulkės velniška galia.

(*Tyla.*)

K n i a z i u s Š u i s k i s

Šventasis tėve, kas kelius suprastų
Aukščiausiojo? Ne man spręst apie tai.
Vaikelio palaikus gal užmigdyti
Miegu gyvuoju, galią stebuklingą
Tikrai aukščiausias gali jiems suteikt,
Bet liaudies nuomonę ištirti turim
Kaip reikiant, atsidėjė ir šaltai:
Ar mums laikais audrų ir sukrėtimų
Galvoti apie šį dalyką didį?
Ar nekalbés, kad šventenybę mes
Žemiems tikslams įžūliai panaudojam?
Dabar beprotiškai juk blaškos liaudis,
Ir taip pakanka paskalų triukšmingų:
Ne laikas kelti nerimą žmonėms
Tokia svarbia ir nelaukta naujiena.

Aš pats matau: reik paskalas visas,
Vienuolio paskleistas, tuoj sunaikinti;
Bet priemonių yra paprastesnių.
Taip, viešpatie, kai tik tu leisi man,
Aš pats aikštén išeisiu, įkalbésiu
Aš miniai, nuraminsiu beprotiybę
Ir valkatos apgaulę atidengsiu.

C a r a s

Tebūnie taip! Valdove patriarche,

Prašau tave ižengt į mano rūmus:
Man reikia su tavim pasikalbėti.

(Išeina. Paskui ji ir visi bajorai.)

Vienas bajoras
(tyliai kitam)

Ar tu matei, kaip viešpats mūs išblyško,
Kaip prakaitas jo veidu ēmė ristis?

Antrasis

Aš nedrįsau pažvelgt, prisipažinsiu,
Nei atsikvēpt, ne tik kad sujudėti.

Pirmasis

Tik Šuiskis išeitį surado. Vyras!

LYGUMA TIES NOVGORODU- SEVERSKU

(1604 metų gruodžio mėnesio 21 diena.)

MŪŠIS

Kariai
(netvarkingai bėga)

Vargas, vargas! Caraitis! Lenkai! Štai jie, štai jie!
(Jeina kapitonai Maržeretas ir Valteris Rozenas.)

Maržeretas

Na, kur jūs, kur? Allons... na, eik atgal!

Viens bėglys

Eik pats atgal, jei turi noro, prakeiktasis basurmane!

Maržeretas

Quoi? quoi?

Antrasis

Kva, kva! tau patinka, varle užjūrine, kvarksėti prieš
rusų caraitį; o mes juk pravoslavai.

M a r ž e r e t a s

Qu'est-ce à dire *pravoslavni?*.. Sacrés gueux, maudite canaille! Mordieu, mein Herr, j'enrage: on dirait que ça n'a pas de bras pour frapper, ça n'a que des jambes pour foutre le camp.

V. R o z e n a s

Es ist Schande.

M a r ž e r e t a s

Ventre-saint-gris! Je ne bouge plus d'un pas — puisque le vin est tiré, il faut le boire. Qu'en dites vous, mein Herr?

V. R o z e n a s

Sie haben Recht.

M a r ž e r e t a s

Tudieu, il y fait chaud! Ce diable de Samozvanetz, comme ils l'appellent, est un bougre qui a du poil au cul. Qu'en pensez vous, mein Herr?

V. R o z e n a s

Oh, ja!

M a r ž e r e t a s

Hé! voyez donc, voyez donc! L'action s'engage sur les derrières de l'ennemi. Ce doit être le brave Basmanoff, qui aurait fait une sortie.

V. R o z e n a s

Ich glaube das.

(*Jeina vokiečiai.*)

M a r ž e r e t a s

Ha, ha! voici nos Allemands.— Messieurs!.. Mein Herr, dites leur donc de se rallier et, sacrebleu, chargeons!

V. R o z e n a s

Sehr gut. Halt!

(*Vokiečiai rikiuojas.*)

Marsch!

V o k i e č i a i (eina)

Hilf Gott!

(*Kautynės. Rusai vėl bėga.*)

L e n k a i

Pergalė! Pergalė! Šlovė carui Dimitrijui!

D i m i t r i j u s (raitas)

Skelbkit pabaigą! Mes nugalėjome. Užteks; gailėkitės rusų kraujo. Baigtis kautynes!

(*Triukšmas, būgnai.*)

AIKŠTĘ PRIEŠ SOBORAŁ MASKVOJE

LIAUDIS

Vienas

Ar veikiai caras išeis iš soboro?

Antrasis

Ilgosios pamaldos baigësi; dabar vyksta trumposios.

Pirmasis

Ką? ar jau *tq* iškeikė?

Antrasis

Aš stovéjau priecerkvyje ir girdéjau, kaip djakonas
suklykė: Griška Otrepjevas — prakeiktasis!

Pirmasis

Tegu sau keikia; caraičiui Otrepjevas visai nerūpi.

Antrasis

O caraičiui dabar gieda amžiną atilsj.

P i r m a s i s

Amžiną atilsi gyvam! Na, ir klius jiems, bedieviam!

T r e č i a s i s

Klausykite! triukšmas? ar tik ne caras?

K e t v i r t a s i s

Ne; tai silpnaprotis.

(*Jeina silpnaprotis su geležine kepure, apsikarstęs grandinėmis, vaikų apsuptas.*)

V a i k a i

Nikolka, Nikolka — geležinė kepurė! .. trrr...

S e n u t ē

Atstokite, velnio vaikai, nuo palaimintojo.— Pasimelsk, Nikolka, už mane nusidėjėlė.

S i l p n a p r o t i s

Duok, duok, duok kapeikėlę.

S e n u t ē

Še tau kapeikėlė, pasimelsk už mane.

S i l p n a p r o t i s

(*sėda žemėje ir gieda*)

Mėnuo šviečia;
Kačiukas verkia;
Silpnaproti, kelkis,
Dievui pasimelski.

(*Vaikai ji apsupa iš naujo.*)

Vienas iš ju

Sveikas, Nikolka; kodėl nenusiimi kepurės?

(*Duoda spriktą į jo geležinę kepure.*)

Kaip ji skamba!

Silpnaprotis

O aš turiu kapeikélé.

Berniukas

Netiesa! na, parodyk.

(*Atima kapeikélé ir pabėga.*)

Silpnaprotis

(verkia)

Atėmė mano kapeikélé; skriaudžia Nikolką!

Liaudis

Caras, caras eina.

(*Caras išeina iš soboro. Bajoras, eidamas priekyje, elgetoms dalija išmaldą. Bajorai.*)

Silpnaprotis

Borisai! Borisai! Vaikai Nikolką skriaudžia.

Caras

Duokite jam išmaldą. Ko jis verkia?

Silpnaprotis

Nikolką maži vaikai skriaudžia... Liepk juos papiauti, kaip tu papiovei mažąjį caraitį.

B a j o r a i

Eik šalin, kvailys! Sučiupkite kvailį!

C a r a s

Palikite ji. Melskis už mane, vargšas Nikolka.

(*Nueina.*)

S i l p n a p r o t i s
(*jam ikandin*)

Ne, ne! negalima melstis už carą Erodą — dievo motina neleidžia.

SEVSKAS

APSIŠAUKĖLIS, saviškių apsuptas

A p s i š a u k é l i s

Belaisvis kur?

L e n k a s

Čionai.

A p s i š a u k é l i s

Pašaukt ji čia —

(*Jeina belaisvis rusas.*)

Kas tu?

B e l a i s v i s

Rožnovas aš, Maskvos bajoras.

A p s i š a u k é l i s

Ar jau seniai tarnauji?

B e l a i s v i s

Mėnuo bus.

A p s i š a u k ē l i s

Rožnovai, ar ne gėda, kad pakēlei
Tu kardą prieš mane?

B e l a i s v i s

Ne mūs valia.

A p s i š a u k ē l i s

Ties Seversku kovojai?

B e l a i s v i s

Iš Maskvos
Po mūšio dvi savaites atvykau.

A p s i š a u k ē l i s

Kaip Godunovas?

B e l a i s v i s

Baisiai nerimavo,
Kad mūši pralaimėjo, o taip pat
Ir dėl žaizdos Mstislavskio; Šuiski jis
Kariuomenei paskyrė vadovauti.

A p s i š a u k ē l i s

Kodėl Basmanovąjisai Maskvon
Jau atšauké?

B e l a i s v i s

Už nuopelnus jam caras
Atlygino garbe ir auksu. Jis
Dabar Dūmoj pas carą sėdi.

A p s i š a u k é l i s
Buvo
Kariuomenėj jisai reikalingesnis.
O kas Maskvoj?

B e l a i s v i s
Ramu ten, dékui dievui.

A p s i š a u k é l i s
Manęs ten laukia?

B e l a i s v i s
Dievas žino. Ten
Kalbėt apie tave nedaug kas drįsta.
Vienam nukirs liežuvį, o kitam
Ir galvą — toks dabar ten paprotys!
Kasdien — žudynės. Ir pilnut pilni
Kalėjimai. Vos trejetas aikštėj
Sustos — žiūrėk — aplinkui šnipas sukas,
O caras mègsta pats laisvu laiku
Ištardyti skundiką pasišaukės.
Tikra bėda; tikrai, geriau tylėt.

A p s i š a u k é l i s
Puikus gyvenimas žmonėms Boriso!
Sakyki, kaip kariai?

B e l a i s v i s
O ko jiems reik?
Patenkinti jie — sotūs, aprengti.

A p s i š a u k é l i s
O kiek jų?

Belaissvis

Dievas žino.

Apsišaukėlis

Ar jū bus
Trys dešimtys bent tūkstančių?

Belaissvis

Tikrai,

Ir penkiasdešimt.

(Apsišaukėlis susimqsto. Aplinkiniai žiūri vienas į kitą.)

Apsišaukėlis

O apie mane
Kaip jūs stovykloje dabar galvoja?

Belaissvis

Ten apie tavo malonybę kalba,
Kad tu esas (nepyk tik) nors plėšikas,
Bet geras vyras!

Apsišaukėlis

(juokdamasis)

Tai darbais aš jiems
Įrodysiu: draugai, nelauksim Šuiskio;
Jus sveikinu: rytoj į mūšį stojam.

(Išeina.)

Visi

Valio! Dimitrijus mūs tegyvuoja!

L e n k a s

Ryt mūšis! penkiasdešimt tūkstančių,
O mūsų vos penkiolika iš viso.
Neteko proto.

K i t a s

Niekis; vienas lenkas
Penkis šimtus maskolių kautis kvies.

B e l a i s v i s

Pakviesi! O kai reiks tau susikibti,
Paspruksi ir nuo vieno, pagyrūne.

L e n k a s

Jei tu turėtum kardą, įžūlusis,
Tai aš tave (*rodydamas savo kardą*) štai šituo
nuraminčiau.

B e l a i s v i s

O rusas ir be kardo išsivers:
Ar tik nenori šito (*rodo kumštį*), besmegeni!

(*Lenkas išdidžiai žiūri į jį ir tylomis nueina šalin. Visi juokiasi.*)

GIRIA

APSIŠAUKĖLIS, PUŠKINAS

(*Tolumoj guli dvesiantis žirgas.*)

L ž e d i m i t r i j u s

O vargšas žirgas! Kaip šauniai šiandieną
I kautynes paskutines jis lėkė
Ir sužeistas kaip greit mane jis nešė!
O vargšas mano žirgas!

P u š k i n a s
(*sau*)

Arklio gailis!
O mūs visa kariuomenė tuo tarpu
I dulkes sudaužyta!

A p s i š a u k ē l i s
Paklausyk,
Gal jis tikтай nusilpo nuo žaizdos,
Gal pasilsės.

P u š k i n a s
Kur tau! Jisai juk dvesia.

A p s i š a u k ē l i s
(*eina prie savo žirgo*)

O vargšas žirgas! Ką daryt? Nuimkit
Jam kamanas, atsekit balno diržą.
Te laisvas dvesia.

(*Nuima kamanas ir atsega diržą. Jeina keletas lenku.*)

Sveikinu jus, ponai.

Kodėl aš Kurbskio nematau jūs tarpe?
Mačiau, kaip šiandien jis i mūšio tankmę
Įsiveržė: kardai lyg svirios varpos
Ši vyra ſaunų iš visur apsupo;
Bet kardas jo visų aukščiausiai kilo,
Kitų ſauksmus rūstus jo stelbė ſauksmas.
Kur mano vytis?

L e n k a s

Krito jis kovoj.

A p s i š a u k ē l i s

Šlovė narsuoliui! Sielai jo ramybė!
Kaip maža mūsų liko po kovos!
Zaporoziečiai — niekšai, išdavikai!
O, prakeiktieji! Jūs pražudėt mus —
Minučių poros mūšy neištvrerėt!
Aš jiems! pakarti liepsiu kas dešimtą!
Plėšikai! —

P u š k i n a s

Kas dabar bebūtų kaltas,
Bet mes juk sumušti galutinai,
Mes sunaikinti.

A p s i š a u k é l i s

Sekési gi mums;
Sulamdžiau pirmas aš karių gretas,
Bet vokiečiai mus atrémė smarkokai;
Tai šaunūs vyrai! dievaži, jie šaunūs,
Už tai myliu — ir būtinai iš jų
Aš sudarysiu sau garbės palydą.

P u š k i n a s

O kurgi mes nakvosime šiąnakt?

A p s i š a u k é l i s

Čia, girioje. Ir kuo tai ne nakvynė?
Vos tik aušra — kelionėn; o pietums
Mes būsim Rylske. Na, labos nakties.

(Gula, dedasi balnq po galva ir užminga.)

P u š k i n a s

Linkiu, caraiti, miego malonaus.
Sutriuškintas, iš karo lauko bėga,
Nerūpestingas, lyg vaikelis paikas:
Matyti, ji pati apvaizda saugo;
Ir mums, draugai, nėra ko nusiminti.

MASKVA. CARO RŪMAI

BORISAS, BASMANOVAS

C a r a s

Jis nugalėtas — kiek iš to naudos?
Mus vainikuoją pergalę tuščia.
Jis išblaškytus sutelkė karius
Ir vėl mums nuo Putivlio sienų graso.
O ką gi veikia mūsų karžygiai?
Ties Kromais stovi, kur kazokų sauja
Iš po supuvusios tvoros jiems juokias.
Šlovė tai! nepatenkintas aš jais,
Tave aš jiems pasiūsiu vadovauti:
Ne kilmę — protą vaivada paskirsiu;
Te pasipūtėliai dėl vietų graužias,
Sudrausti laikas niurzgesi tamsuolių
Aukštos kilmės, ir laikas sunaikinti
Ši paproti, kuris toks pražūtingas.

B a s m a n o v a s

Te bus palaiminta net šimtą kartų,
Valdove, ta diena, kai laipsnių knygos
Su rietenom, aukštos kilmės puikybe
Pateks ugnin.

C a r a s

Diena ta netoli;
Palauk, pradžioj tik liaudies sumišimą
Reik nuramint.

B a s m a n o v a s

Bet ko čia jos žiūrėt;
Juk liaudis linkus visados maištauti
Slapta: taip žirgas savo žąslus kramto,
Prieš tévo valdžią šiaušiasi jaunuolis;
Bet ką gi? žirgą raitelis sutramdo,
Jaunuoliui tévas gi nurodo kelią.

C a r a s

Bet kartais žirgas raitelių nutrenkia,
Sūnus ne visuomet gi tévo valioj.
Valdyt mes liaudij galime budriu
Vien griežtumu. Taip mاستé ir Joanas,
Audras nuramdės, vienvaldys protingas,
Taip mاستé ir anūkas jo rūstusis.
O, ne, malonės liaudis nepajunta:
Daryk jai gera — ji nepadékos,
O plėsk ir bausk — ir tau blogiau nebus.

(*Ieina bajoras.*)
Kas?

B a j o r a s

Atvedém svetimšalių svečių.

C a r a s

Einu priimt; Basmanovai, palauk.
Lik čia: man reikia dar su tavimi
Pasikalbét.

(*Išeina.*)

B a s m a n o v a s

Valdovas kilniadvasis.

Duok dieve jam Otrepjevą prakeiktą
Sutramdyti, ir daug dar, daug tikrai
Jis gero Rusijai galės atnešti.

Sumanymas svarbus protė jo gimė.
Nereik jam leist atvėsti! Kokis kelias
Man atsivers, kada jisai nulaužys
Ragus kilmingai mūsų bajorijai!
Varžovų kovoje aš nepažįstu;
Prie caro sosto būsiu aš pirmasis...
Ir gal... Bet kas per triukšmas ten girdėt?

(*Sambrūzdžis. Bajorai, rūmų tarnai sąmyšy bėgioja, susitinka
ir kuždasi.*)

V i e n a s

Bék gydytojo!

A n t r a s i s

Greit pas patriarchą!

T r e č i a s i s

Caraiti jis, pakviest caraiti prašo!

K e t v i r t a s i s

Šventiko reik!

B a s m a n o v a s

Bet kas gi atsitiko?

P e n k t a s i s

Susirgo caras.

Šeštasis

Miršta jis.

Basmannovas

O dieve!

Pentasis

Sédéjo soste ir staiga parkrito —
Pro lūpas ir ausis papliupo kraujas.

(*Carą įneša krėsle; visa caro šeima, visi bajorai.*)

Caras

Visi išeikite — palikit vieną
Caraitj su manim! (*Visi išeina.*) Jau mirštu aš;
Apsikabinsime, sūnau, lik sveikas:
Dabar valdyti tu pradēsi... dieve!
Tuoj stoti prieš tave reikės, ir sielos
Nér laiko atgaila man apvalyti.
Bet aš jaučiu, sūnau, tu man brangesnis
Net už išganymą... tebūnie taip!
Esu aš girmes valdiniu, ir mirti
Derėtų man kaip valdiniui, tamsoj;
Tačiau aš pasiekiau aukščiausią valdžią...
Bet kaip? Neklausk. Užteks; nekaltas tu,
Teisėtai tu pradēsi karaliaut,
O aš už viską dievui atsakysiu.
Sūnau brangus, nepasiduok vilionėms
Ir savo noru neužmerk akių.
Dienom audringom tenka tau valstybę:
Jis pavojingas, baisų pasirinkęs
Sau vardą, apsišaukėlis keistasis...
Aš, jau valdyti nuo seniai įgudės,

Mokėjau tramdyt sąmyši ir maištą;
Iš baimės prieš mane visi drebéjo;
Nedrįso balso kelti išdavystė —
Bet nepatyres, jaunas tu valdovas,
Kaip tau valdyti seksis audroje.
Gesint maištus, atnarpliot išdavystę?
Bet dievas didis! Jis jaunystei protą
Suteikia, o taip pat silpnumui — jégą...
Klausyk: pirmiausia rinkis patarėja
Sau patikimą, metų subrandintą
Ir liaudies mylimą — o iš bajorų
Kilme garbingą ar darbais šlovingą,
Nors Šuiskį. Reikalingas karo vadas
Patyres: skirk Basmanovą dabar,
Bajorų niurzgesi griežtai užgniaužki.
Tu iš mažens Dūmoj drauge sédėjai
Su manimi, ir kaip valdyt — žinai;
Nekeisk darbų tékmés. Juk įpratimas —
Valstybių siela. Priverstas buvau
Įvesti vėl žiaurias bausmes — gali tu
Jas panaikint; ir tau visi dėkos,
Kaip kad kadais dėkojo tavo dėdei,
Kai sostą Rūsčiojo jis paveldėjo.
O laikui slenkant vėl tu pamažėl
Savos valdžios vadžias įtempk tvirčiau.
Dabar atleisk, bet rankose laikyki...
Būk malonus, svetimšaliams būk geras,
Pasitikėdamas tarnyba jū.
Griežtai žiūréki nuostatų bažnyčios;
Tylus būk; negerai, jei caio balsas,
Ore suskambęs, nyksta be naudos;
Kaip šventas varpas skelbt jisai teturi
Tik didži sielvartą ar didžią šventę.

Brangus sūnau, pasieki tu metus,
Kai moters vaizdas kursto mūsų kraują.
Tu saugok, saugok šventąją skaistybę
Ir išlaikyk išdiduji drovumą;
Kas iš jaunystės skendėti įprato
Nevalyvuos, ydinguos malonumuos,
Subrendęs bus niūrus ir kraugerys,
Bus jam be laiko išmintis aptemus —
Šeimoj savojoj visados galva būk;
Gerbk motiną, bet viską spręsk patsai —
Tu vyras, caras — seserį mylēk —
Dabar tu vienas jai lieki globėjas.

F e o d o r a s
(*klaupdamasis*)

Ne, ne, gyvenk ir amžinai būk caras:
Ir mes, ir liaudis žūsim be tavęs.

C a r a s

Jau viskas baigta — akys mano temsta,
Jaučiu aš kapo šaltį...

(*Jeina patriarchas, aukštieji dvasininkai, paskui juos bajorai. Carienę veda po ranka. Caraitė rauda.*)

Kas tenai?

A! schima... taip! didysis išventimas...
Atėjo valanda — į vienuolyną
Jau eina caras — ir jo celė bus
Tamsusis karstas... Bet palauki dar,
Valdove patriarche, aš dar caras:
Klausykite ir jūs manęs, bajorai:
Štai tas, kuriam aš palieku valstybę;
Feodorui bučiuokit kryžių... Aš,

Basmanovai, bičiuliai... jus prašau
Aš mirdamas — tarnauti jam teisingai!
Jisai dar toks ir jaunas, ir nekaltas.
Prisiekiate?

B a j o r a i

Prisiekiam.

C a r a s

Aš laimingas.

Prašau atleist man nuodėmes, pagundas,
Visas slaptas ir žinomas skriaudas.
Šventasis tėve, o, prieik, aš laukiu.

(*Prasideda išventimo apeigos. Apalpusias moteris išneša.*)

KARO VADO BŪSTINĖ

BASMANOVAS įveda PUŠKINĄ

B a s m a n o v a s

Jeik čionai ir pasakok laisvai.
Taigi tave jis siunčia pas mane?

P u š k i n a s

Tau savąją draugystę siūlo jis
Ir rangą pirmąjį Maskvos valstybėj.

B a s m a n o v a s

Bet juk mane Feodoras iškélė
Aukštai, kariuomenę tvarkyt pavedės:
Jis rangų eilę dėl manęs sulaužė,
Bajorų pyktį — aš prisiekiau jam.

P u š k i n a s

Teisėtam sosto įpėdiniui tu
Prisiekei; bet jei gyvas dar antrasis,
Labiau teisėtas?

B a s m a n o v a s

Puškinai, klausyki,
Niekų čia nešnekėk, žinau gerai,
Kas jis.

P u š k i n a s

Ji Rusija ir Lietuva
Seniai Dimitrijum jau pripažino,
Bet to ašai netvirtinu, tarp kitko.
Gal būt, jisai Dimitrijus tikrasis,
Gal būt, ir apsišaukėlis, tiktais
Aš težinau — anksti jam ar vėlai
Sūnus Boriso Maskvą atiduos.

B a s m a n o v a s

Kol jaunaji aš carą palaikau,
Tol jis nuo sosto neatsisakys;
Užtenka, dėkui dievui, mums karių!
Juos pergalei įkvépt aš sugebėsiu:
O jūs, ką jūs pasiūsit prieš mane?
Gal Mnišeką? Karelą gal, kazoką?
Ir kiek jūs — tūkstančiai vos aštuoni.

P u š k i n a s

Apsirikai: ir tiek nepriskaitysi.
Sakau — kariuomenė mūs tikras šlamštąs,
Kazokai vien tik sodžiuos plėšikauja,
O lenkai vien tik giriąs ir girtauja,
O rusai... Ką gi dar čia bekalbėt...
Aš prieš tave dabar gudraut nenoriu;
Basmanovai, žinai, kuo mes tvirti?
Ne, ne kariais, ne lenkiška pagalba,

Tik liaudies paprastos pritarimu.
Ar atmeni Dimitrijaus triumfą
Ir jojo užkariavimus taikingus,
Kada visur be šūvio klusnūs miestai
Jam pasiduodavo, o atkaklius
Vadus surišdavo pati minia?
Tu pats matei: ar jūs kariai su noru
Prieš jį kovojo, dar Borisui valdant.
Dabar gi? — ne, Basmanovai, vėlu jau
Kelt vaidą, pūst kovos anglis jau šaltas:
Nors valios tu stiprios ir aiškaus proto,—
Neatlaikysi; argi ne geriau
Pirmam tau duoti pavyzdį protingą,
Dimitrijų Maskvos caru paskelbtį
Ir tuo jam amžinai pasitarnaut?
Kaip tu manai?

B a s m a n o v a s

Rytoj tai sužinosit.

P u š k i n a s

Nuspręsk!

B a s m a n o v a s

Lik sveikas!

P u š k i n a s

Pagalvok gerai,
Basmanovai.

(Išeina.)

B a s m a n o v a s

Jisai teisus; jau brėsta
Visur klasta. Ką man daryti? Argi
Man laukt, kad maištininkai ir mane
Surištų ir Otrepjevui išduotų?
Ar ne geriau aplenktaudringą sriautą
Ir man pačiam... Bet priesaiką sulaužyt!
Tačiau užtraukt kartą kartoms nešlove!
Už jaunojo valdovo nuoširdumą
Atlyginti baisia išdavyste...
Apie maištus ir sąmokslus lengvai
Mąstyti užuitas gali treminys —
Bet tik ne aš, valdovo mylimasis...
Tačiau mirtis... valdžia... ir liaudies kančios...

(*Susimqsto.*)

Kas ten? Čionai! (*Švilpia.*) Man žirgą! Šaukt
visus.

BAUSMIŲ VIETA

Eina PUŠKINAS, žmonių apsuptys

Liaudis

Caraitis atsiuntė bajorą mums.
Klausykim, ką bajoras pasakys.
Čionai!

Puškinas

(*sakykloje*)

Klausykite, Maskvos piliečiai,
Caraitis prašė nusilenkti jums.

(*Lenkiasi.*)

Jūs žinote, kaip dangiška apvaizda
Išgelbėjo caraitį nuo žudiko;
Jis ėjo bausti savo piktadario,
Bet dievo teismas nutrenkė Borisą.
Ir Rusija Dimitrijui paklusso;
Su nuoširdžia jau atgaila pulkus
Basmanovas jam atvedė prisiekti.
Dimitrijus su meile, su taika
Pas mus ateina. Argi Godunovo
Šeimnos vien naudai ranką jūs pakelsit
Prieš tikrą carą, Monomacho ainį?

Liaudis

Tikrai jau ne.

Puskinas

Maskvos piliečiai brangūs!

Pasaulis žino, kiek jūs iškentėjot
Žiauriausio atėjūno valdžioje:
Jūs priespaudą, negarbę, žudynes,
Ir mokesčius, ir badą — viską kentėt.
Dimitrijus gi nori jus pagerbti,
Bajorus, valdininkus ir karius,
Svečius, pirklius — ir visą gerą liaudi.
Ar būsit kaip bepročiai užsispyrė
Ir pasipūtę vengsit jo malonių?
Bet jis i protėvių įžengia sostą,
Palydimas rūsciujujį palydovų —
Nepykinkite jo, bijokit dievo!
Bučiuokite teisėtam carui kryžių;
Pakluskit ir kuo greičiau pasiūskit
Jūs pas Dimitrijų metropolitą,
Djakus, bajorus ir rinktuosius žmones —
Tesveikina jie tėvą ir valdovą!

(Nueina. Liaudis užia.)

Liaudis

Ką čia šnekėt? Bajoras tiesą sakė.
Dimitrijus, mūs tėvas, tegyvuoja!

Muzikas

(sakykloje)

Ei, žmonės! Kremlion! ei, į caro rūmus!
Boriso ten šuniuką mes surišim!

Liaudis
(veržiasi ištisa minia)

Surišt! Skandint! Dimitrijau, gyvuok!
Težūsta Godunovo giminė!

KREMLIUS. BORISO NAMAI. TIES PRIEBUCIU SARGYBA

Už lango FEODORAS

Elgeta
Vardan Kristaus, duokite išmaldos!

Sargybinis
Eik šalin, uždrausta kalbėtis su suimtaisiais.

Feodoras
Eik sau, seni, aš neturtingesnis už tave, tu esi laisvas.
(*Ksenija, užsidengusi šydu, taip pat prieina prie lango.*)

Vienas iš minios
Brolis ir sesuo! Vargšai vaikai, kaip paukščiukai
nárve.

Antrasis
Yra čia ko gailėtis! Prakeiktoji giminė!

Pirmasis
Tėvas buvo piktdarys, o vaikučiai nekalti.

A n t r a s i s

Obuolys nuo obels netoli tekrinta.

K s e n i j a

Broliuk, broliuk, rodos, pas mus ateina bajorai.

F e o d o r a s

Tai Golicynas, Mosalskis. Kitų nepažįstu.

K s e n i j a

Ak, broliuk, širdis alpsta!

(*Golicynas, Mosalskis, Molčianovas ir Šerefedinovas. Paskui juos eina trys šauliai.*)

L i a u d i s

Prasiskirkite, prasiskirkite. Bajorai eina.

(*Jie nueina į namus.*)

V i e n a s i š l i a u d i e s

Ko jie atėjo?

A n t r a s i s

Tur būt, prisaikdinti Feodoro Godunovo.

T r e č i a s i s

Iš tikrujų? — girdi, koks triukšmas namuose! Pavojus, mušasi...

L i a u d i s

Girdi? Spiegia! — tai moteriškas balsas — jeikime! — Durys užrakintos — šauksmai nutilo.

(*Atsidaro durys. Mosalskis pasirodo priebytyje.*)

M o s a l s k i s

Žmonės! Marija Godunova ir jos sūnus Feodoras nu-
sinuodijo. Mes matėme jų lavonus.

(*Liaudis siaubo apimta tylī.*)

Ko tylite? Šaukit: tegyvuoja caras Dimitrijus Ivano-
vičius!

(*Liaudis tylī.*)